

madártávlat

Természetvédelmi folyóirat

A haris

Madárfiókák

Anna-ligeti gondolatok

Ökoturizmus és természetvédelem

madártávlat

A z M M E kéthavonta megjelenő folyóirata

4. évfolyam 3. szám

1997. május-június

Főszerkesztő:

Péchy Tamás

Szerkesztőbizottság:

Drexler Szilárd

Fidrich Róbert

Dr. Kalotás Zsolt

Kállay György

Márkus Ferenc

Muray Róbert

Nagy Szabolcs

Schmidt Egon

Tördelőszerkesztő:

Péchy D. Zsófia

Szedő:

Bányai Lászlóné

Kiadja:

Magyar Madártani és

Természetvédelmi Egyesület (MME)

Felelős kiadó:

Fidlóczky József

Felelős terjesztő:

Harangi István

Szerkesztőség:

1121 Budapest, Költő u. 21.

Levélcím: 1537 Bp., Pf. 391.

Telefon és fax: (1)175-8327

E-mail: mme@mme.zpok.hu

Kéziratokat nem őrzünk meg

és nem küldünk vissza.

Nyomás: Kanalasgém Kft.

ISSN 1217-7156

Merre tovább MME?	1	kérdezz – válaszolok	
aktuális		(Schmidt Egon rovata)	
Ökoturizmus és természet-		Melyik a legkisebb hazai	
védelem	3	emlősállat	17
bemutatjuk		postaláda	
A haris	5	Újra a rókákról	17
A zöldike	6	Döme és a többiek	18
ami nem madár		A füleskuvik első és utolsó nálam	
A budapesti Márton-hegy nappali		töltött napjai	19
lepkéiről	8	rejtvény és hirdetések	20
A vízisikló	9	csipogó	
kitekintő		Madárkalendárium	21
Erdély és Dobruzsza:			
Ég és Föld	10		

tájak, emberek

Anna-ligeti gondolatok a Körösök
mellett

11

mme-hírek

14

mozaik

A rész és az egész védelme

15

Madáretetés miatt szabad-

ságvesztés?

16

Madárfiókák

22

Villanások

23

*A címlapon: rozsdás csuk (Péchy Tamás felvétele),
a hátlapon: fiatal selyemgém (Hofbauer Gusztáv felvétele) és
házi rozsdafarkú (Posztós Csaba felvétele).*

Merre tovább MME?

Nagy Szabolcs

A Magyar Madártani Egyesület 1974-ben az az elsődleges céllal alakult, hogy a magyarországi ornitológiai kutatások fejlődését segítse elő.

Megalakulása óta egyesületünk hosszú utat járt be, tevékenysége jelentősen bővült, és működési feltételei is lényegesen megváltoztak. Ezt az átalakulást az is kifejezi, hogy az Egyesület neve Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületre változott. Az utóbbi időben azonban gyakran hallani olyan hangokat, amely szerint az MME „eltávolodott a gyökereitől”, és „háttérbe szorult a madártan”. Sokan megkérdőjelezzik, hogy szükség lenne a programokra, a természetvédelmi (és ehhez kapcsolódó ágazati) politika befolyásolására, az egyesület munkáját, fejlődését meghatározó tervek, szabályok kidolgozására. Én nem hiszem, hogy ezek a vádak jogosak lennének, bár örömmel venném, ha ez a cikk egy építő jellegű vitát indítana el a *Madártávlat* hasábjain az MME szakmai munkájának jövőjével kapcsolatban.

Természetesen úgy gondolom, hogy az elért eredményekkel sohasem lehetünk elégedettek, mert ez törvényszerűen a további fejlődés gátjává válik, de azt hiszem, azt elmondhatjuk, hogy a nyolcvanas évektől napjainkig terjedő időszak alatt eljutottunk odáig, hogy megteremtettük annak a személyi és szervezeti feltételeit, hogy az MME az alapszabályában szereplő valamennyi cél elérése érdekében megfelelő lépéseket tud tenni.

Nézzünk néhány konkrét példát a szakmai területről!

A Magyarországon folyó madárjelölési és vonuláskutatási munka szakmai koordinátora a Gyűrűző- és Vonuláskutató Szakosztály, amely tevékenységéhez az MME Titkárságán belül működő Gyűrűző Központ biztosítja a háttérrel. Az itt dolgozó kollégáink munkájának köszönhetően már jó néhány éve sikerül biztosítani a gyűrűzési adatok „naprakész” nyilvántartását és további feldolgozásra alkalmas tárolását, a folyamatos gyűrűellátást, a fogóeszközök beszerzését, az új gyűrűzők rendszeres felkészítését és vizsgáztatását stb. Természetesen ezek csak az alapok, de a korábbi évtizedekben még ezeket sem sikerült mindig garantálni. A továbblépés kulcsa viszont a szakosztály vezetőségének kezében van, nekik kell megfogalmazniuk azokat az elvárásokat, amelyhez a Gyűrűző Központ és a Titkárság más alkalmazottai megpróbálnak anyagi erőforrásokat teremteni.

Az MME tevékenységének másik fő szakmai területe a madárállományok felméréséhez kapcsolódik. Ebben a vonatkozásban sajnos még bizo-

nyos mértékig az útkeresés folyik, ami érthető is, mivel egyrészt több szakosztály, és a területi szervezetek munkáját is érinti, másrészt részben meglévő módszereknek a kor és az országos biomonitoring program követelményeihez illesztését, illetve új módszerek kifejlesztését igényli. Ez a folyamat természetesen sok változással és szakmai vitával is együtt jár. Örömmel mondhatjuk el, hogy mára elértük azt az állapotot, hogy az alapvető módszereket sikerült kifejleszteni, az ezekkel kapcsolatos útmutatók, adatlapok és számítógépes adatbázisok elkészültek, az általunk alkalmazott módszereket a tudományos világ is szabvány módszerként ismeri el. Az MME Titkárságon belül létrehoztunk egy Monitoring Központot, amely képes a megfigyelőkkel történő rendszeres kapcsolattartásra, az adatok kezelésére. A monitoringgal kapcsolatos szakmai érdekek egyeztetése pedig az MME Monitoring Bizottság keretében folyik, amelyben a szakosztályok, a területi szervezetek és a programok képviselői vesznek részt.

Mindannyian érezzük, hogy a monitoring programokkal a legnagyobb gond az, hogy a gazdasági helyzet romlásával megfigyelőinknek egyre nagyobb anyagi áldozatot kell vállalniuk ahhoz, hogy a felméréndő területekre eljussanak.

Sajnos az erre a célra kapott támogatások eddig csak a központ működtetésére voltak elegendők, de arra is csak a fizetett munkatársak számának csökkentésével. Ezért a jövőben mind az MME országos monitoring programjának „eladása”, mind az ahhoz valamilyen úton-módon kapcsolódó programok során fokozott figyelmet kell fordítani arra, hogy megfigyelőinknek legalább a felmerült útiköltséget megtéríthessük. Fontosnak tartom azonban itt megemlíteni, hogy a Monitoring Központ tevékenysége, költségvetése és technikai felszerelése jelentős segítséget jelent a Vízimadárvédelmi Szakosztály, illetve korábban a Partimadár Munkacsoport munkájához, amellyel ezer meg ezer ágon kapcsolódik, és jelentős mértékben megkönnyíti az ott folyó munka szervezését.

A veszélyeztetett fajok védelmével kapcsolatos gyakorlati védelmi munka jelentős részben az érintett szakosztályokban és területi szervezetekben zajlik, ami szerintem logikus is, mert egyrészt ők rendelkeznek a legközvetlenebb terepi tapasztalatokkal az adott területen és tudják, hogy milyen intézkedésre van szükség, másrészt ezek a védelmi programok pályázati lehetőséget is adnak számukra. (A megjelenő pályázati kiírásokról az MME tagkoordinátora rendszeresen tájékoztatja a területi szervezetek vezetőit).

A fajvédelmi programok esetében az a rendezőelv alakult ki, hogy az Egyesület egyrészt befo-gad és megfelelő adminisztrációs háttérrel biztosít minden olyan védelmi program számára, amely-nek a fedezetét a kezdeményezők megteremtették, illetve elsősorban olyan függetlenített alkalmazot-takkal rendelkező fajvédelmi programokat kezde-ményez, amely a leginkább veszélyeztetett fajok megmentésére irányul, speciális szakismeretet, ál-landó ügyintézkést, magas színvonalú és költséges technika alkalmazását igényli, amelynek megte-remtése nem várható a szakosztályoktól, vagy a területi szervezetektől. Emellett a fajvédelmi programok mindegyike jelentős mértékben hozzá-járul vagy egy szakosztály (pl. hulló- és kétéltűvé-delmi, illetve a ragadozómadár-védelmi) működé-séhez, vagy egy-egy terület (pl. a tűzokvédelmi program a Hevesi-sík, a Borsodi-Mezőség és a Bi-har) védelméhez.

A területi szervezeteknél és szakosztályoknál folyó fajvédelmi munka támogatása érdekében 1994–1995-ben a szakosztályok, a Titkárság és az Elnökség tagjai együttműködésével kidolgoztuk több faj védelmi programját, amely útmutatóként, illetve propaganda anyagként is szolgál. Azt hi-szem ennek hasznosságát az is igazolja, hogy most már az állami természetvédelem is hasonló tervek kidolgozására készül.

Az MME hagyományos természetvédelmi te-vékenységei mellett 1989 óta más jellegű, ún. élő-helyvédelmi programok is megjelentek. Ezek alapvetően azt a célt szolgálták, hogy a tagság, az állami természetvédelem és más hatóságok, vala-mint a döntéshozók körében elfogadtassuk a füves élőhelyek, az ártéri és egyéb erdők, a halastavak és a nemzetközi jelentőségű madárelőhelyek vé-delmének fontosságát, az ezek védelmét szolgáló intézkedések, jogszabályok elkészültét és megfe-lelő pénzügyi feltételek kialakulását érjük el.

Természetesen ezeken a területeken nem lehet rövid távon átütő eredményeket elérni, így a nem-zetközi természetvédelmi szervezetek (WWF, IUCN, BirdLife), a hazai természetvédelmi ható-ságok és egyes cégek (pl. a Mezőbank, a Duna-pack és az Oriflame) támogatásával végrehajtott programjaink elsősorban a helyzet és a veszélyek felmérését tették lehetővé, minden esetben ráír-nyítva a döntéshozók figyelmét a problémára.

Örömmel mondhatjuk el, hogy ezeknek a programoknak az eredményei mai természetvédel-mi munkánkban fontos szerepet játszanak, a gya-korlati védelem számára jól kamatoztatható kap-csolatokat hoztak, az MME tekintélyét, szakmai súlyát növelték. Hatásuk jóval a támogatott prog-ram befejeződése után is érződnek és megjelennek az új jogszabályokban. Így pl. a gyepek feltörése ma már nem részesül állami támogatásban, mint korábban, sőt a természetvédelmi törvény a „ter-

mészeti területek” kategória megteremtésével sokkal több gyepp számára biztosít védelmet, mint a korábbi szabályozás.

Az agrártámogatási rendszerben a tógazdasági halászat 1996-ban önálló támogatást kapott a ked-vezőtlen adottságú termőhelyek keretében és ezál-tal mérsékelni lehetett a vizes területek csökkené-sének mértékét. A nemzetközi jelentőségű madár-élőhelyek program eredményeit pedig felhasznál-ták a vízimadár vadászat megtiltásához a legfonto-sabb vadlúd gyülekezőhelyeken.

Szerencsére a sort még lehetne bőven folytatni.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a külföl-di támogatásoknak köszönhetően megvásárolt ter-mészetvédelmi szempontból értékes területek nagymértékben segítenek nemcsak abban, hogy a gazdálkodók természetvédelemmel kapcsolatos gyakorlati problémáit jobban megértsük, hanem abban is, hogy a gyakorlati tapasztalatok (saját te-rületeinken kidolgozott, kipróbált) alapján megfo-galmazott javaslatainkat elfogadják.

Az egyértelműen látszik, hogy az új jogszabá-lyok, a támogatási és a pályázati rendszer átalaku-lása bizonyos területeken bővítik, máshol szűkítik az MME mozgásterét. A kutatóhelyek, közintéz-mények helyzetének általános romlása miatt a „tisza” kutatási tevékenységre és működési költ-ségre egyre kevesebb és egyre nehezebben meg-pályázható pénz lesz. Javul viszont a gyakorlati védelemmel, a civil társadalom erősítésével és ér-dekérvényesítő képességével, a fenntartható fejlő-dés gondolatának gyakorlati megvalósításával, il-letve a környezeti neveléssel, tudatformálással foglalkozó projektek aránya. Az új jogszabályok egyre tágabb teret adnak a társadalmi szervezetek érdekérvényesítésének (pl. környezeti hatásviz-gálatok véleményezésének joga, intézkedések kez-deményezésének joga stb.). Ehhez a helyzethez alkalmazkodva most arra törekszünk, hogy az MME Titkárságán belül kialakítsunk egy olyan kis létszámú stábot, amely felkészültsége és szak-mai tapasztalatai alapján segítséget tud nyújtani a területi szervezeteknek és szakosztályoknak a pá-lyázati lehetőségek kihasználásában, a hatéko-nyabb érdekérvényesítésben, másrészt egy aktí-vabb és újszerű megoldásokat alkalmazó kutatás-szervezői tevékenységgel segíti a szűkülő anyagi források hatékonyabb kihasználását.

A kérdés persze még mindig nyitott: merre to-vább MME? Lesz-e több pénz a madártan műve-lésére, ha bizonyos tevékenységi köröket leépítünk, nem vállalunk újabb programokat az élőhe-lyek, vagy egy-egy terület védelme érdekében, felhagyunk a természetvédelmi politika befolyáso-lásában való részvételünkkel, avagy mindez együtt egy sokszínű egészet alkot, aminek egyik eleme a másikat segíti? ☒

Ökoturizmus és természetvédelem

Varga Adrienne

Napjainkban egyre több szó esik az ökoturizmusról, mint a turizmus egyik alternatív ágáról. Sokakból ez az elnevezés ellenérzést vált ki, hiszen ebben a kifejezésben szerepel a „turizmus” szó is, amely eszünkbe juttatja az ellenőrizetlen tömeg-

Márkus Ferenc

turizmus természetet és kultúrát romboló hatását.

Nevezhetjük-e országunk egyes területein folytatott Gulyasch-Tscharda turizmust a csikós bemutatással ökoturizmusnak, ahol a vendégtömeg nem a helyi népművészeti sajátosságokhoz hű dísz tárgyakat és a területre jellemző helyi kultúrát, hagyományokat bemutató programok közül válogathat? „Jó esetben” végigkerékpározhat egy természetközeli vagy természeti értékekben gazdag területen (remélhetőleg gyakorolva a természettel és környezettel szembeni etikus magatartásmódot).

Ha összehasonlítjuk ezeket az attrakciókat az ökoturizmus feltételrendszerével, láthatjuk, hogy a hazánkban található kezdeményezések annak nem felelnek meg, hiszen az ökoturizmus a természeti és az ember által kialakított kulturális-történelmi jellegű értékek védelmét, megőrzését és a turistákkal való megismertetését szolgálná, amelyek körébe a száraló erdőművelés, a hagyományos kézművesség, a helyi szokások és ünnepek, a zenei és díszítőművészeti tradíciók éppúgy beletartoznak, mint a többszáz éves ember-természet kölcsönhatásaként kialakult tájkép. Az eddig ökoturizmusként hangoztatott attrakciók pl. madármegfigyelés, természetjárás megfelelő tervezéssel képezhetnék ennek a rendszernek egy-egy elemét, de külön-külön nem nevezhetjük annak.

Lehet-e összhangban a természetvédelem és a turizmus, lehet-e az ökoturizmus természeti értékeink megőrzésének egyik eszköze?

Az ökoturizmus filozófiájának megfelelő tervezés, fő irányelvnek tekinti a fenntartható fejlődés alapelveit, amelyeknek elsődleges szempontja a helyi természeti, kulturális és társadalmi értékek védelme és a területek természetvédelmi kezelésé-

hez és a szervezet működtetéséhez szükséges anyagi feltételek megteremtése.

Az ökoturisztikai kínálat a természeti, kulturális örökségre, hagyományokra épül, ezek megőrzésétől függ, ezért is fontos, hogy ezek az értékek a turizmus által ne károsodjanak. Fontos, hogy a helyi közösségek ugyancsak érdekeltnek érezzék magukat a természeti kincsek megőrzésében, amelyek az adott területre vonzzák az érdeklődőket, s így a turizmus munkalehetőséget teremt az esetleg gazdaságilag elmaradott régiókban. Ehhez elengedhetetlen környezetük értékeinek ismerete, erőforrásaik megőrzése, védelme, és ezek fenntartható módon való használatukból származó részesedése. Különböztetve, a helyi adottságoknak megfelelő, hagyományos gazdálkodási tevékenységek révén jövedelemkiegészítő bevételhez juthatnak a térség lakosai, amely növeli életszínvonalukat.

Javuló életkörülményeik biztosítéka természeti erőforrásaik fenntartható használata és azok védelme, ezért saját érdekük is annak megóvása a különféle romboló hatásoktól, például a flórában, faunában gazdag rétek, legelők megóvása a felszántástól, amelyek mezőgazdasági termelésre nem igazán alkalmasak, viszont gazdag állat- és növényvilágnak adnak otthont, így természeti értékük jelentős.

Az ökoturizmus másik lényeges pontja, amely a természetvédelem alapfeladatai között is szerepel, hogy a területre érkező turistáknak a természetről és az ökológiai rendszerről alkotott szemlélete is formálódik. A szakmai vezetés megismerteti őket a természetvédelem fontosságával, a természettel szemben tanúsított nem megfelelő emberi magatartás káros hatásával. Az ökológiai összefüggések megértése, a természet rejtelmibe

Fent: Fenntartható szelíd gazdálkodás
Lent: Fontos az őshonos háziállatfajok bemutatása

való bepillantás által a turisták közelebb kerülnek a természethez, ezáltal a természetvédelem iránti készségük és érzékenységük is erősödik, értékrendjük megváltozik.

A természetvédelem és ökoturizmus között tehát szoros kapcsolat és kölcsönhatás áll fenn, amelynek felismerése egyben a természetvédők, gazdálkodók és a pihenésre vágyók érdeke is. Ezért is fontos, hogy a helyi közösségek társadalmi, gazdasági érdekeit is szem előtt tartsuk.

Egyesületünk, a Somogy Természetvédelmi Szervezet 1980-ban alakult a Magyar Madártani Egyesület 30. sz. helyi csoportjaként. 1989-ben Magyarországon elsőként vásároltunk civil szervezetként természetvédelmi céllal 180 ha nagyságú területet, majd 1990-től újabb 700 ha terület megvásárlására nyílt lehetőség. Ezzel megkezdtük magán természetvédelmi tevékenységünket.

A szervezet működtetéséhez és területeink természetvédelmi kezeléséhez szükséges anyagi hátteret a fenntartható gazdálkodással és ennek egyik lehetséges alternatívájával, az ökoturizmus segítségével kívánjuk megteremteni, ennek kezdeti lépéseit már megtettük.

Több éve szervezünk nemzetközi táborokat területeinkre, ahol a vendégek gyakorlati természetvédelmi tevékenységet folytatnak, és adományok formájában is segítik a szervezet további munkáját. Rendszeresen érkeznek csoportok a WWF Milánótól, német, svájci és kanadai középiskolákból, akik a természetért tenni is szeretnének valamit.

A természet iránt érdeklődő diákok mellett vendégeink jelentős részét szakmai körből érkezők képezik.

1994-ben szervezetünk nemzetközi szintű EUROSITE Konferenciának adott helyett központunkban a somogyfajsi Kund-kastélyban, amelyet az idei EUROSITE Szeminárium követ. Az elmúlt években más tudományos konferenciát is szerveztünk, például a Nemzetközi Dráva-, majd Rétságvédelmi Programot és Konferenciát.

A konferencia szervezés mellett a fenntartható fejlődés megvalósítása érdekében a helyi közösségek és a régióban működő önkormányzatok képv-

selői számára tréninget hirdettünk meg, ahol a résztvevők megismerkedhetnek a természeti erőforrások, kulturális értékek védelmének fontosságával, a természetvédelem és ökoturizmus kapcsolatával és annak lehetőségeivel, jövőképevel, valamint az őket érintő ezzel kapcsolatos feladatokkal.

Külföldi (Németországból, Svájból, Spanyolországból stb.) és hazai egyetemi és főiskolai hallgatók töltöttek nálunk hosszabb időszakot, hogy kutatásokat végezzenek szakdolgozatuk, tudományos munkájuk elkészítéséhez.

A jövőben szakkönyvtárunkat is bővíteni kívánjuk, hogy az idelátogató szakmai érdeklődők, diplomamunkájukon munkálkodók természeti értékeinken kívül központunkban minél több hasznos tudományos anyagot találhassanak.

Az elkövetkező időszakra tervezzük területeinken a szükséges infrastruktúra kialakítását, amely lehetővé teszi a csoportok megfelelő fogadását. A tervezésnél szem előtt tartjuk az olyan technikák alkalmazását, amelyek segítségével például a somogyi tájba illeszkedő szálláshelyeinket is környezetbarát módon tudjuk üzemeltetni. Ilyenek például a megújuló energiaforrások, a biológiai szennyvíztisztítás, komposztálás, vályog és természetes anyagok stb. használata.

Jelenleg ökoturisztikai programcsomagunk összeállításán dolgozunk. A tervezésnél természeti örökségünkre, a helyi kultúrára, hagyományokra, és természetesen a helyi lakosok részvételére építünk. Vendégeink megismerkedhetnek az egykori somogyi pásztorok életmódjával, kultúrájával, hagyományos tájjellegű gazdálkodási formákkal, őshonos háziállatfajtákkal, extenzív halászattal.

Jelenleg is kapcsolatban állunk a Veszprémi Egyetem Turizmus Tanszékével, az ökoturizmus-programtervezés szakirány hallgatói számára gyakorlati helyet biztosítunk, illetve „szakirány hétvégeket” szervezünk, ahol megismerkedhetnek az ökoturizmus gyakorlati megvalósításának folyamataival, kérdéseivel.

Megyénkben is, mint az ország több táján sajnos hibás elképzelések terjedtek el az ökoturizmussal kapcsolatban. Ezért alapvető fontosságúnak tartjuk, hogy jól képzett szakemberek álljanak rendelkezésünkre, de nemcsak számunkra fontos ez a sarkalatos pont, hanem a közigazgatási szerveknek, önkormányzatoknak is érdeke, hogy jól felkészült munkatársakat foglalkoztasson a belső-somogyi ökoturisztikai elképzelések megvalósításához, amely elősegíti egy ökoturisztikai modell megteremtését. ☒

Fent: Önkéntes segítők
Lent: Halászok bemutatója

A szerző felvételei

A haris

Drexler Szilárd

A hazai szakirodalmat átnézve azt tapasztalhatjuk, hogy vannak madárfajok, amelyek csak nagyon ritkán, illetve egyáltalán nem szerepelnek a madártani eredményeket felvonultató művek lapjain. Ennek következtében ezekről a fajokról a madárbarátok és a természetvédők széles tábora is csak kevés ismerettel rendelkezik. Sok esetben, mint azt a harisról is elmondhatjuk, már-már érthetetlen, hogy miért van ez így.

A Madárvédelmi Világszervezet, a BirdLife International szerint világszerte veszélyeztetett haris eurázsiai elterjedésű faj. Földrészünkön legnagyobb számban a balti államokban, Lengyelországban és Oroszországban él. A legtöbb európai országból nem rendelkeznek pontos adatokkal állományára vonatkozóan, azonban folyamatos csökkenése mindenhol észlelhető. Hazánk folyó és patak völgyeiben is megfigyelhető, hogy ennek a régebben közönséges és vadászható fajnak az állománya jelentősen megfogyatkozott.

A haris vonuló madár, a telet délkelet Afrikában tölti. A hazai költőhelyeire, a nedves rétekre, ártéri legelőkre, kaszálókra április végén, május elején érkezik. Ezeket az élőhelyeket nem minden esetben tudja azonnal elfoglalni. Gyakran a vegetáció nem megfelelő magassága, vagy egyéb tényező közrehatása eredményezi azt, hogy eleinte a hímek hangját egy szomszédos gabonátláblából vagy más, esetleg szokatlannak tűnő helyről hallatjuk. Az Ipoly mellett megfigyeltük, hogy amennyiben a kaszálókat, nedves réteket az elhúzó tavaszi áradás miatt még víz borítja, a gátakra húzódva vészlik át ezt az időszakot.

Amikor a körülmények megfelelővé válnak, a madarak elfoglalják az élőhelyeket. Többnyire a rétek, kaszálók széleiben találják meg azt a területet, amelyet a költés során birtokolni fognak. Nagyon sok esetben e területek szélein jó takarást biztosító magaskórós társulás vagy bokorsáv húzódik.

A haris latin neve, *Crex crex*, jellegzetes, kéttagú, reszelős hangjára utal. Éjszakai aktivitású faj, költési időben a hímek az éjjeli időszakban a legaktívabbak, órákig kiabálnak kintartóan. Nagyon ritkán hallani nappal is megszólaló harist, amely esetenként több napig is hallatja hangját a reggeli, déli órákban. Az Ipoly mellett azt tapasztaltuk, hogy a párbaállás időszakában már a sötétedés beálltakor megszólal, később csak az éjjeli órákban észlelhető.

Fészekét a földön építi, leggyakrabban 7-11 tojásos kotlik. A kelés után a fiókák hamarosan

elhagyják a fészket. Többnyire állati eredetű táplálékot, rovarokat, gilisztát, pókokat fogyaszt.

A fű között mesterien bujkáló haris rendkívül ritkán kerül szem elé. Salgótarján környékén, egy nappal megszólaló hímét legalább három méterre megközelítettem, más esetben egy éjjel megszólaló haris hangját, tőle két méterre állva vettem magnóra. Mindkét esetben csak a fű hullámzása utalt az előttem mozgó madárra.

Az élőhelyeül szolgáló nedves rétek egész Európában veszélyeztetettek. A folyószabályozások során csökkentették, felaprózták ezeket a területeket, sok esetben a művelési ágat is megváltoztatták. A kaszálók felhagyása, a rétek felülvétele a faj számára kedvezőtlenebb fűfajokkal vagy az ártéri szántóföldi gazdálkodás bevezetése mind-mind kedvezőtlenül érintheti az adott élőhelyen található párokat. A költési időben végzett kaszálás szintén problémát jelent. Különösen a gépi kaszálás veszélyes.

A hazai állományt nem ismerjük pontosan, de becslések szerint nem éri el az 1.000 párt. Jelenlegi ismereteink szerint az egyik legfontosabb élőhelye a Tokaj-Bodrozug Tájvédelmi Körzetben található. Az 1996-os, csapadékban gazdag év tavaszán több helyen is észlelték hazánkban.

Feltételezhető tehát, hogy az állománycsökkenés egyik oka a több évig tartó szárazság is lehetett. 1996-ban Nógrád megye északi részén a folyó- és patak völgyekben éjszakai felméréseken, több esetben magnó használatával haris felmérést végeztünk. Számunkra is meglepő eredmény született, 34 helyen hallottuk reszelős hangját. A legnagyobb összefüggő állomány 10 pár volt egy hatvan hektáros kaszálón. Sajnos, az élőhelyek felaprózódása miatt a hazai állomány nagy része szétszórta, egyesével, kettesével helyezkedik el. A szétszórta költő párok élőhelyének megvédésére nincs esély. Sok pár szinte tenyérnyi területen él. Ezek az élőhelyek néhány kedvezőtlen változás, pl. a kaszálás beszüntetése, a vegetáció megváltozása miatt előbb-utóbb alkalmatlanná válnak a haris számára.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Természetvédelmi Célkitűzései között szerepel a haris legfontosabb hazai élőhelyeinek feltárása és védelme. Terepmunka nélkül azonban nincs eredmény, ezért fontos lenne, ha minél többen bekapcsolódnának a felmérésbe. E faj megfigyelését éjszakai aktivitása megnehezíti ugyan, azonban jól felismerhető hangja kezdő madarászok számára is egyszerűvé teszi egy adott terület haris állományának számbavételét.

Harisvédelmi területek

A közelmúltban végzett vizsgálatok szerint Középkelet-Európa több területén a haris fészkelése még olyan területeken is sikertelen lehet, ahol a faj nagy számban fordul elő. A sikertelenség okai közé tartozik a gyepek korai kaszálása, a nagy területek egyidejűleg történő levágása és a gyorsan mozgó kaszálógépek.

Egy az RSPB és az OTOP (az angol és a lengyel BirdLife partner) által támogatott program keretében 100 hímeket szereltek fel 3 g-os rádiódókkal Lengyelország északkeleti részén a Wiznai Kombinát területén annak érdekében, hogy megállapítsák, hová mennek a harisok kaszálást követően. A vizsgálat során az első kaszálás után (július közepétől a hónap végéig) 7 madár útját sikerült nyomon követni 100 km sugarú körön belül. A madarak 12 és 92 km közötti távolságra jutottak el a gyűrés helyétől. A kutatók tovább vizsgálták a madarak sorsát az új helyen is, amelyek többnyire legelőkkel mozaikos extenzív kaszálók voltak. Sajnos augusztus első hetében ezeket a területeket is lekaszálták, úgyhogy a legtöbb esetben a madarak az új helyen sem tudtak költeni.

A kutatás eredményei aláhúzzák annak a jelentőségét, hogy a BirdLife partnerek szorgalmazzák a harisvédelmi területek hálózatának kialakítását a saját országukban.

N.Sz.

A zöldike

Schmidt Egon

Egyike legközönségesebb madarainknak, nyáron és télen egyaránt találkozhatunk vele, sokan mégsem ismerik igazán. Ebben talán közrejátszik az is, hogy nem különösebben feltűnő ma-

dár. Veréb nagyságú, csőre vaskos, a hím egészében olajzöldes, a tojó zöldesszürke. A kezezők és a faroktő élénk sárga színe különösen a hímen feltűnő, a tojónál halványabb. A fiatalok alsóteste és háta sötét szárfoltokkal sűrűn mintázott.

Fürdőző zöldike

Zsoldos Árpád

Péchy Tamás

A zöldike éppen úgy otthon van a ritkás lomberdőkben, a folyók ártéri erdeiben, mint a parkokban, kertekben, öreg temetőben. Különösen szívesen telepszik meg ott, ahol sok örökzöldet, fiatal fenyőfákat, borókát talál, de gyakran fészkel a fatörzsekre futtatott repkény között is a parkokban. A télen kisebb csapatokban vagy más pintyfélékkel együtt járó zöldikék tavasszal párokra szakadoznak. A hímek márciusban már javában énekelnek, egyik másik öreg hím trillái a kanári hangjára emlékeztetnek. A zöldikére nagyon jellemző, hosszan elnyújtott hangot a madarásznyelv „zsírozásnak” nevezi. Reptükben és ültükben egyaránt gyakran hallatott „gü-gü-gü” hívogatójukat a hímek énekükbe is beleszővik. Áprilisban már kialakulnak a párok és a területet foglalt hímek gyakran nászrepülnek. A madár ilyenkor denevérekre emlékeztetően csapongva énekelve szálldos a birtokolt revir felett. Ugyanezt a nászrepülésmódot figyelhetjük meg a hazai pintyfélék legkisebbjénél, a csicsörkénél is.

A fészkeképítés rendszerint április derekán indul, de kedvező időjárás esetén a tojó már a hónap elején hordja a fészkekanyagot. Az irodalomból jóval korábbi adatok is ismertek, így például 1936-ban a berlini állatkertben már februárban sok tojó épített és március 8-án 5 tojásos fészkek-aljat találtak. A fészket a tojó építi, bár egyes megfigyelések arról tanúskodnak, hogy néha a hím is visz anyagot készülő otthonukhoz. Maga a fészkeképítés 8–12 napot vesz igénybe, anyaga száraz fűszálak, moha, vékony ágacsák, a bélése pedig a madár költőhelyének megfelelően változik. Falusi udvarok közelében sok baromfiaktól származó pihetollat, másutt főleg őszórt találtak, de ezek mindig fűszálakkal, vékony gyökérdarabkákkal is keveredtek. A zöldike fészkek

alacsonyban, általában 5 m alatt épül, de kivételesen 15–20 m magasban is lehet. Előszeretettel rejtik sűrű fenyőgallyak közé, de kedvelik a vadszőlővel, komlóval, iszalaggal befutott sűrű bokrokat is. Üröm, Nagykovácsi, Pákozd és Budakeszi környékén rendszeresen galagonyabokorban bukkantam a zöldike fészkeire. A kékesfehér alapon vörhenyes és lilás foltokkal beszórt, többnyire 5 tojásos a tojó 13–14 napig kotlik, ő melletti az első napokban még csupasz és zárt szemű fiókákat is. Ezekben a napokban a hím hordja a táplálékot párjának és a kicsinyeknek. A fiókák szemei a 6-ik napon nyílnak ki, gyorsan fejlődnek, tollasodnak és kéthetes korukban már elhagyják a fészket. Eleinte még alig vagy csak nagyon gyengén repülnek, a sűrűben bujkálnak, ahol az öregek tovább etetik őket. Ebben az időszakban a fiatalok kérő, követelő hangjai jellemzőek. Önállósodásuk után a pár új fészket épít és másodszor is költetni kezd. Amikor a második költés fiókái is kirepültek, a család jóval tovább együtt marad, mint az első alkalommal, de a társas életmód, a csapatosság az őszi és téli időszakban is jellemző a zöldikékre.

Madarunk táplálékában az év minden szakában, tehát a fiókanevelés közben is a növényi anyagok dominálnak, a legkülönbözőbb érett és félig érett magokat fogyasztják, tavasszal rügyeket is csipdesnek. Fiókáikat is apró magokkal (pl. tyúkhúr, gyermekláncfű, fenyőmagvak) etetik, a táplálékban csak elvétve akad egy-egy hernyó vagy apró bogár. Egyes esetekben 25%-ig levéltetveket is találtak. A zöldike begyből etet, tehát nem a csőrében hozza a táplálékot mint a cinegék vagy a rigófélék, hanem a fészkek peremére ülve öklendezi a fiókák torkába a felvett táplálékot.

Matyikó Tibor

Fent: Revirjét őrző hím zöldike
Lent: Zöldike fészke

Ha a kertbe túlevelűeket ültetünk vagy sűrű bokrokat iszalaggal, vadszőlővel, repkénnyel futtatunk be, nagy esélyünk van rá, hogy egy zöldike pár megtelepedjen és fiókákat neveljen a számára kedvező költőhelyen. Ennek egyik előfeltétele, hogy a macskákat igyekezzünk távol tartani. Télen az etető állandó látogatói a zöldikék, erős csőrükkel morzsolják a napraforgót, a héjat oldalt ügyesen kiköpdösik. Néha, különösen az öreg hímek, nyitott csőrrel fújnak egymásra, de alapvetően mindig társas, a közösséget kedvelő madarak maradnak. ☒

Mi történt a budapesti Márton-hegy nappali lepkéivel negyven év alatt?

Bálint Zsolt

Szőcs József, az aknázó- és zsákhordó molylepkék nemrég elhunyt kiváló szakértője 12 évig élt a budai Márton-hegyen. Rendszeresen figyelte nemcsak a madarakat, hanem a lepkéket is. 1955-ben tette közzé *A budapesti Mártonhegy lepke-faunája* című tanulmányát. Ebben majdnem ezer lepkefaj előfordulását jelzi az Orbánhegyi árok, Mártonhegyi út és a Denevér-árok határolta területről. Ezek közül 75 a nappali lepke.

Én éppen tíz éve élek itt, Szőcs Józsi bácsi régi telkétől kb. 500 méterre. Különös figyelemmel kísértem a nappali lepkéket. Mi történt negyven év alatt lepkeügyileg a Márton-hegyen?

Árnyasabb helyeken továbbra is gyakori az erdei tarkaszemeslepke, kőfalak mentén és meredek lejtőkön pedig rokona, a vörös tarkaszemeslepke közönséges. Az utcákban és a kertekben rendszeresen feltűnik az európai kardospillangó és az európai fecskefarkú-pillangó. A borostyános sövények mentén március végétől látni a korai bengeboglárkát, a spíreabokrokat pedig júniusban a nagy fehérsávospillangó vitorlázza körül. A kerti virágokon gyakori a kistróka-nimfalepke, a pávaszemes nimfalepke. Minden évben megjelennek a vándorlepkék. Legfeltűnőbb képviselőjük az Atalanta-vagabundlepke, vagy a zöldes gyöngyházlepke. A leggyakoribb nappali lepkék a fehérlepkék közül kerülnek ki. Tavasszal mindenütt találkozhatunk a kakukktorma-hajnalpírlepkével vagy a kis mustárlepkével, de két fehérlepkéfaj tavasztól őszig igazán közönséges: a répafehérlepke és a repcefehérlepke. A Denevér-árok fölötti meredek oldal, ami állítólag természetvédelmi terület, de inkább potenciális személerakodó és kutyafuttató, még menedékhelye a német sakktabla-lepkének, a szürkeöves szalagoslepkének vagy az égszínkék sokboglárlepkének. Jegyzeteim szerint 1986 és 1996 között 22 rendszeresen vagy alkalmanként megjelenő fajt figyeltem meg a Márton-hegyen.

Megdöbbenő! 75 fajból 53 eltűnt! És csak egyetlen olyan lepkét találtam, amit Szőcs Józsi bácsi nem észlelt! De ez az egy is újonnan, részben megtelepült vándorlepke, a csángókéneslepke. Szinte az összes füves és erdei biotópokhoz kötött faj kipusztult a területről, csupán a már em-

lített Denevér-árok fölötti meredek oldal ligetes karsztbokorerdője nyújt menedéket néhány „érdekesebb” fajnak. A Budapesten felfedezett, és a dudafürthöz rendkívül kötődő magyar óriásboglárka vagy az üde réteken honos kecses árvácska-pásztorlepke kiveszett. *Mnemosyne* – magyar nevén kis Apolló-lepke – sem vitorlázik többé az erdők szegélyén. Csupán a „generálisták” és a vándorlepkék találják meg életfeltételeiket, a többiekből hírmondó se maradt.

Mi az oka ennek a hatalmas pusztulásnak? Egyértelmű a válasz: a város terjeszkedése. A Márton-hegy régen gyümölcsös-szőlős villanygyed volt, ahol a mezsgyéken és az itt-ott megmaradt erdőfoltokban a gazdag pannon fauna szépen megtalálta a helyét. És ha egy-egy gyümölcsös művelésével felhagytak, azt egy évtizeden belül visszahódította magának a molyhos tölgy, a dudafürt, a zsálya, a kakukkfű, a nőszírom...

Igen, hajdan szépen megférte, egymással harmóniában volt az elegáns villa, a szőlő és a barackos, a levendulás. Most, ha épül az új ház, mi az első? Letarolni a kertet, kidönteni a fákat és pusztá tölgyt tenni nemcsak az ingatlant, hanem a környékét is. Utána, ha „felépült végül a házunk”, gyomtalanított gyept és tujasövényt kell telepíteni. Az arra járó kardospillangó vagy fecskefarkú-pillangó csapongva szeli át a gyönyörűségeket. Meg se fordul csápos fejükben, hogy letelepedjenek a gyönyörű pázsitra vagy a kíváncsi szemek elől mindent remekül elrejtő, hermetikusan záródó tujákra. De a mi kertünk díszje a régi időkben idemaradt két molyhostölgy, meg az a tíz tölgy, gyönyörű dudafürtbokr, ami szemtelen módon újra meg újra átküldi csemetéit a szomszéd gyepebe. Bár a magyar boglárka nem lakik már nálunk, de egyszer majd törökországi utamról hazahozok egy fészekaljat és visszatelepítem. A sövényünk pedig spíreasövény. Bizony, bizony. Minden júniusban itt vitorlázgatnak a nagy fehérsávospillangók, a *Rivularisok*. A ház, sőt az egész utca gyönyörűségére. Velük élünk, velük együtt örülünk a bokrétás vesszőknek, és tudjuk, hogy amikor peregni kezdenek róluk a gyöngyöcskék, az első nyári vihar őket is magával ragadja. De nem szomorkodunk, mert féltve őrizzük a sövényt, hogy jövőre is derűt hozzanak hétköznapjainkba a kertben vitorlázó „nimfalidák”. ☒

A vízisikló

Ruppert Géza

Megérkezett a kikelet, egyre többet süt a nap, hosszabbodnak a nappalok, ébrednek a természet. A jótékony meleg napsugarak megolvastották a téli jégpáncélt, mintegy kinyitva a vízisiklók „éléskamráinak” ajtaját.

Ezeket a tetszetős hüllőket tavasszal a nyitott szemű túrázó könnyen megfigyelheti, amint a vizek menti védett, napos oldalakon, zombékosokban előszeretettel napfürdőznek. Szerencsére egész Európában – még Skandináviában és Finnországban is – honos, és Magyarországon mindenhol megtalálható. Előnyben részesíti a vízpartokat, de nem egyszer nedvesebb erdőkben, réteken, tanyák közelében is látható.

Megpillantva a kifejlett állatokat, könnyen felismerhetjük a fej mindkét oldalán a halántéktól az alsó állkapocs-szeglet felé tartó sárga félholdról. Ez fiatal (cca. 20–25 cm) erdei siklóknál is megfigyelhető, ezért a felületes szemlélő a két faj összetévesztheti, de ha a hasoldalt, a testszínt és a fejformát is figyelembe vesszük, egyértelműen eldönthetjük, mit is látunk.

A vízisiklók testhossza 80–100 cm, de előfordultak már 150 cm-es, illetve 180 cm-es rekordpéldányok is. Színük általában olajzöld, néha csíkos vagy teljesen fekete, hasuk acéloskék, a szélein zongorabillentyűre emlékeztető feketés-fehéres mintázattal.

Téli álmukból március–áprilisban ébrednek, majd a vedlést követően párzanak. Ha jó az élőhely, ilyenkor több példány is összejön, melyek között a hímek száma dominál. Az európai vízisiklók tojásokkal szaporodnak, melyeket korhadó alomba, trágyadombokba, nedves-meleg törmelékhegyekbe raknak, számuk 12–40 között mozog. A tojásrakás a párzáshoz képest elég későn, július második felétől egészen augusztusig tart. Ez a késés a faj északi elterjedésével magyarázható,

mert így az embriók már az anya szervezetében egy fejlettebb stádiumot érnek el. A viszonylagos nagy tojás számot pedig azért „találta ki a természet”, mert a kikelő kicsiknek nagyon sok az ellenségük, gondoljunk csak a vizekben és környékén vadászó vízimadarakra és emlősökre (sün, menyét stb.).

A vízisiklók tápláléka elsősorban vízhez kötődő kétélűtűkből, halakból áll, de megeszi a varangyokat és gyakorta a kisebb rágcsálókat is. Nem

Fent: Vízisikló
Lent: Tetszhalott vízisikló

Péchy Tamás

egy fajuknál megállapítást nyert, hogy nyáruk toxikus. A nálunk élő vízisikló azonban az emberre teljesen veszélytelen. Én magam még nem tapasztaltam és nem is hallottam olyan esetről, hogy vízisikló valakit megharapott volna. Nagyon félénkek, így az első neszre menekülnek, vagy a víz alá bújnak. Ha szárazon találkozunk vele és megakadályozzuk menekülését, támadóan pózol, öltögeti nyelvét és hangosan fújtatva sziszeg. Aki van olyan bátor, hogy megfogja, annak azonnal rátekeredik a kezére és kloákamirigyéből bűzös, fehér váladékot présel ki, amely két nap múlva is érezhető. Védekezésül gyakran halottnak tettei magát, ilyenkor hanyatt fordul, kitátja a száját melyből véres nyál csepeg és nyelve élettelenül lóg. Ahogy békén hagyjuk, azonnal felébred, majd gyorsan távozik a helyszínről.

Kártételéről nem beszélhetünk, hiszen egy-egy helyi populáció olyan kis egyedszámból áll, hogy az adott területen észre sem venni „működésüket”.

Magyarországon védelem alatt áll, mint ahogy a többi hüllő is. Eszmei értéke 2.000 Ft.

Ne bántsuk, ha kirándulásaink során látunk egy-egy példányt, inkább figyeljük meg kecses mozgását, vagy a vízen könnyedén úszik.

Ruppert Géza

Erdély és Dobrudzsa: Ég és Föld

Guttermuth Miklós, Horváth Márton,
Istenes Antal, Varga Ákos

1996 júliusában sikerült eljutnunk Románia néhány igen érdekes és szélsőséges tájára. 4.000 kilométeres utunk során a legnagyobb kellemetlenséget a közutak minősége, illetve helyenként a nem megfelelő közbiztonság okozott. A székelyek vendégszeretete és a vidék természeti szépsége azonban kárpótolt minket mindenért.

Fent: Erdélyi
patak völgy
Lent: Pelikánok

Az első hetet a Görgényi havasokban, illetve a környező hegyekben barangolással töltöttük. A gyönyörű, tiszta hegyi patakok mentén sűrűn találkoztunk hegyi billegetővel, és a nálunk már meglehetősen ritka vízirigóval. A hegyközi kaszálóréteken a leggyakoribb ragadozó madár a békászósas volt, amit még a darázs- és egerészölyveknél is gyakrabban láttunk. A fenyőerdőkben mindenfelé gyakoriak a királykák, csfzek, fenyőszajkók, keresztcsőrűek, fenyő- és léprigók, de sajnos sem fajddal, sem valamely ritka ragadozó emlősfajjal nem találkoztunk. Láttunk még parlagi sast, rengeteg hollót, havasi pityert, a hullók közül az elevenszülő gyíkok voltak jellemzőek a napsütötte erdőfoltokra. A hűvös patak völgyek jellegzetes növényei a telekivirágok, a hegyi legelőkön pedig a különböző tárnicsok és kosborfajok virítottak javában még nyár közepén is. A hajnali hideget felváltó kellemes időt minden délután megszakította a menetrend szerint érkező eső, amitől felfrissült a táj. A hazai hegyekkel ellentétben itt inkább találkozhat az ember pásztorokkal, erdei munkásokkal, mint zsi bongó turistákkal.

Vendéglátóink intelme ellenére (benzinhiány, fertőzések, rablók) terveinknek megfelelően a második héten leautóztunk a Dobrudzsai-síkságra, ahol minden szempontból teljesen más táj fogadott ben-

nünket. A legelőkkal tarkított, hús fenyveseket, egy szinte félsivatagos, kopár dombvidék váltotta fel, ahogy leereszkedtünk a Kárpátok keleti lejtőjéről. Pontos úticél hiányában egy korábbi madarásztabor színhelyére, Istriába tartottunk. Már 200 km-re a tengerparttól találkoztunk a Duna-delta legjellegzetesebb madarával, a rózsás gödénnyel. Ezekből a lenyűgöző, őshüllőszerű madaraktól a következő napokon többszáz csapatot is sikerült megfigyelni. A tengerparti sós mocsarakban és szikes pusztákban nálunk csak a Hortobágyra jellemző ritka madárfajok nagy csapatai mellett még néhány igazán különleges madarat is sikerült lencsevégre kapnunk. A részben kiszáradt sós-tavak medrében a kis- és széki lilék mellett szaladgáltak még füstös, erdei, réti és pajzsos cankók, apró partfutók, pólingok, godák és gólyatöcsök. Igazán gyönyörű volt látni a kis kárókatonák és batlák ötvenes, a székicsérek még nagyobb csapatait, s a ritkán megfigyelhető ugartyúkot. A reggelente felkörösöző pelikánok között néha egy-egy borzas gödény is előbukkant. Egymás mellett gyönyörködtünk a kis sirályokban, a még apróbb törpe csérben, a jellegzetes hangú kacagó csérben, fehérszárnyú szerkőcokban. Egyedül a ragadozó madarak okoztak némi csalódást. Bár többször láttuk a kecses és mégis erőteljes törpesas mindkét színváltozatát, ezeken kívül szinte kihalt volt a táj ragadozó madarak szempontjából. A délutáni már-már elviselhetetlen hőséget nem éppen madarászhoz méltó módon a meglepően kulturált konstancai strandon vészeltük át. Sötétedésre ajánlatos volt fedett helyre érni az elképzelhetetlen mennyiségű szúnyog elől, napközben pedig a tűző nap mellett még a böglyök és a mindenhol százával menetelő hangyák keserítették a madarászást.

A két hét, amit Romániában töltöttünk, csak rövid betekintést adhatott ebbe a természeti értékekben még igen gazdag országnak az élővilágába. Sok érdekes meglepetés várhatja még itt a kutatókat, amiben reméljük, majd mi is részt veszünk. ☒

Horváth Márton

Guttermuth Miklós

Anna-ligeti gondolatok a Körösök mellett

Réthy Zsigmond

1997. január 22-én dr. Baja Ferenc környezetvédelmi miniszter Szarvason az Anna-ligeti zúzmarás fák alatt hivatalosan bejelentette a Körös-Maros Nemzeti Park létrejöttét.

Gyermekkoromban először a környező pusztákat ismertem meg, csak azután a Körösöket. Békéscsabától az „élő” Körösök mintegy tíz kilométerre vannak, és ez volt az oka e sorrendnek. A puszta Békéscsabán a hatvanas évek közepéig még a vasúti temetőnél kezdődött, az pedig majdnem a belvárosban van.

A Körösökkel igazából Szarvason kerültem közeli kapcsolatba. Akár a Hármaskörösre, vagy ahogy ott mondják: az Élő-Körösre, akár annak hatalmas kiterjedésű holt-ágaira gondolok: feledhetetlen felfedezőutak, néha valóságos Körös-expedíciók tették oly varázslatossá azokat az éveket. Hatalmas holt-ágot írtam, s ez nemcsak annyiban igaz, hogy a Szarvas-Békésszentandrás holtág az ország egyik legnagyobb ilyen ága, hanem diákkorunk expedíciós-könyvfalásában a Körös-menti barangolások összekeveredtek álmainkkal és terveinkkel, és egyszer az Amazonason csónakázunk Molnár Gábor társaságában, máskor a Kontiki expedíció tagjai voltunk. De az egy külön történet. A Körösök számomra még ma is egy varázslat, de különösen az volt diákkoromban. A víz jó szagú és bársonyos tapintású és tiszta. A folyó menti árterekben Berti és Pista bácsival madarászhattam, akik a Pepi kertben laktak néhány hetet tavaszunként és őszön. Mindig ott volt a régi kis vendégházban az írógép, a vadászpuska, a horgászbót és a távcsővek. Ők voltak Vertse Albert és sógora Fekete István. De Szarvas és a Körösök és az ottani madarászások összefüggnek Schenk Jakabbal, Molnár Bélával, a Szirácziakkal, a Sterbetzekkel, Bátyai Lóránttal, Molnár Zoltánnal és még néhány hasonlóan kiváló emberrel, akitől nagyon sokat lehetett tanulni. Elsősorban a táj szeretetét. Tulajdonképpen akkor és ott kezdődött azaz életformám, melynek eredményeként magam is hozzájárulhattam egy kicsit a Körösök védetté nyilvánításához.

Péchy Tamás

Fent: Köröspart
Lent: Sárga billegető

Sok természetbarát ismeri, mégsem árt memorizálni, hogy milyen nevű Körösök is vannak? Hát először is a Fehér-Körös, mely az Erdélyi-érc-hegységből ered, a Fekete-Körös, mely a Nagy-Bihar magaslatairól jön, a kettejük (már mesterséges) találkozásától nevezzük Kettős-Körösnek, ebbe csatlakozik be a Sebes-Körös amelyik szintén Erdélyből, a Hunyadi-medencéből érkezik, innen a nevük Hármaskörös, amely aztán a Tiszába torkollik. Mindezek 28 ezer négyzetkilométernyi területéről gyűjtik össze a vizet, jórészt a hegyekből. Persze amikor a Körösök vidékéről beszélünk, akárcsak a magyarországi szakaszokról, mi mindig odagondoljuk a Berettyót is, az egykor komoly, mára csak csatornává degradálódott Korhányt, Kölest, Fást, Büngösdt, a Macskást, Kákafokot és mindazt a még kicsinyiségében megmaradt egykori számtalan vízfolyást, és a nagy Körösök levágott kanyarulatait, a holtágakat. Ezek a kacskaringós vízfolyások alkotják a Körösök-vidékét. Sajnos, ennek csak egy része védett: mintegy hat és fél ezer hektáron. A folyók és a mára már túlnyomórészt puhafás galériaerdeik hosszú szalagokként szelik át a mezőgazdasági kultúrtájat.

Több mint húszévi vajúdas után végre létrejött a Körös-Maros Nemzeti Park, melynek mozaikos kiterjedésében szinte földrajzi középpontja a szarvasi Anna-liget. A Nemzeti Park területe szikes és löszpusztákat, erdőket és a Körösök, valamint a Maros galériaerdeit gyűjti egybe. Védelemre érdemes ritka növénytakaságokat az állatvilág sokféleségét és szép alföldi tájakat biztosít e vidék az értékek megmaradásának lehetőségét.

Az újabb Nemzeti Park avatásán a januári zúzmarás tölgyek és platánok alatt az elmúlt évtizedekre gondoltam és a közvetlen „Körösparti” kör-

Maykó Tibor

Fent: Függőcinege
Lent: Szárcsa

nyékre. Szeretem Szarvast és talán ismerem is. Diákéveim négy legszebb évét töltöttem itt a Holt-Körös partján. Mindkét oldalon; az egykori gróf Bolza Géza-féle kastélyban laktunk (mint kollégisták) a Körös parton, s barátaimmal vagy egyedül, innen indulva barangoltam be számtalanszor az Anna-ligetet, Bikazugot, Motyót, Szappanost, Kákát vagy a Mangolt, a Pepi-kertet, Macózugot, az Élő-Körös árterét és így tovább...

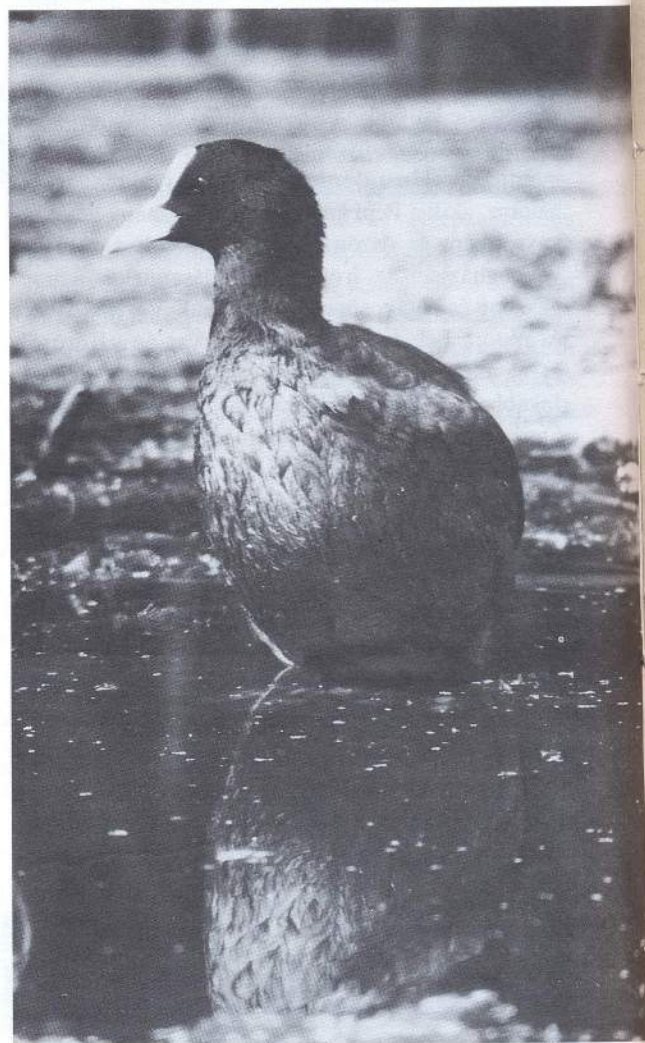
Az egykori árterei kertek, gyümölcsösök, szőlők és veteményesek mind-mind csodaszép és nyugodt élőhelyei voltak az élővilágnak, így a madaraknak is. Tudom, sokan mondják ezt olvasva, hogy ma is az! Igen részben, de semmiképpen nem hasonlítható a több mint harminc évvel ezelőtti állapotokhoz. A politikai indíttatású téveszítéssel és telekosztással indult el a térség ökológiai romlása. Azóta olyan drasztikus élőhelyváltozások következtek be az említett határreszeken, ami átalakította az itt előforduló madarak fajösszetételét és mennyiségét egyaránt. A kertés házak, az árterei gyümölcsösök és vízparti rétek helyére lakótelepeket építettek. Ökológiailag az egyik legnagyobb hiba, hogy szinte folyamatosan beépítették a Holt-Körös partjait, és ezáltal rendkívüli terhet róttak rá és annak élővilágára. Ugyanakkor az is igaz, hogy a nyaralók körül „újfajta” kertet alakítottak ki, és előbb

vagy utóbb ezt is belakja a madárvilág. De ez már nem az erdei élőhely és nem az erdei madárvilág. A szarvasi Holt-Körös madárvilágának igazi vesztesei az egykori természetes parti sávban élő, egykor oly gyakori vízimadarak, nádiringók, nádiposzáták és függőcinegék, melyek a partok „kiépítésével” nagyrészt elvesztették élőhelyeiket.

A szarvasi Holt-Körös madárvilágát sok országos hírűvé vált tudós, ornitológus kutatta. Itt járt gimnáziumba Wönöczky Schenk Jakab, Sterbetz István, a madártan jeles kutatói. Molnár Béla a világon elsők közt a kakukk fészekparazitizmusát tanulmányozta itt, e vidéket járta Bástyai Lóránt solymász, Vertse Albert, a Madártani Intézet 60-as éveikig igazgatója és író sógora, Fekete István.

Amikor ezeket a sorokat írom még tél van, és a Körösökön beállt a jég. A Holt-Köröst szegélyező parti fákat hófehér zúzmara borítja, és ha cinegék vagy északról jött süvöltők csapatai szállnak a gallyakra, halkan pereg a zúzmara a vékony hóra. Fácánok csatangolnak a néptelen kertekben, hullott gyümölcsöt, magvakat és hóból kikandikáló zöld hajtásokat keresve. Harkályok kutatnak az öregedő fák törzsein és találkozhatunk Európa legnagyobb növéssű a galambnagyságú fekete harkállyal is. Az utóbbi évtizedben egyre határozottabb a terjeszkedése a Körösök árterei erdeiben és kertjeiben.

Péchy Tamás

Posztós Csaba

F E L H Í V Á S

az alábbi programokhoz keresünk segítők

Kék vércse és kishéja felmérés

Az MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztálya az Európában veszélyeztetett kék vércse hazai állományáról ez évben információt gyűjt. Az ok: több jelentős élőhelyén (Hortobágy, Békés) az utóbbi években a fészkelő párok száma erősen csökkent.

A kishéja 1994 óta újra bizonyítottan költ hazánkban. Békés megyében 1994-ben és 1995-ben is három-három pár fészke került elő. 1996-ban egy költőpárról volt információnk. Az MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztálya a fajjal kiemelten kíván foglalkozni a jövőben. Feltételezzük, hogy a kishéja hazánk, de főként az Alföld más tájain is költ. Ezért kérjük mindazokat a tagtársakat akiknek kék vércse telepekről vagy jelentősebb létszámú szoliter párokról valamint a kishé-

járól adataik vannak küldje el a koordinátornak: Tóth Imre (5720 Sarkad, Ballasi út 25. Tel.: (66)463-563 (mh.)). Jelentőlap és bővebb információ szintén e címen szerezhető be.

Figyelem!

A faunisztikai megfigyeléseket a Nomenclator Bizottság számára is meg kell küldeni!

Természeti értékek a közutak mentén

Azt hiszem, mindenki tudna példákat sorolni arra, hogy a közutakon hol, milyen védett állatokat talált elpusztul-

va, hogyan pusztultak el értékes élőhelyek a nem megfelelő kezelés következtében. Remélhetőleg a közeljövőben e problémák egy részét sikerül fokozatosan megszüntetni, de ehhez min-

den önkéntes természetvédő segítségére szükségünk van.

A közelmúltban ugyanis felkérést kaptunk az Állami Közúti Műszaki és Információs Közhasznú Társaságtól (ÁKMI), hogy mérjük fel a közutak mentén elhelyezkedő természeti értékeket. Közös elképzeléseink szerint a felmérés eredményei a jövőben a konkrét gyakorlati védelmi intézkedések tervezésének alapjául szolgálnak, azaz ezt is figyelembe véve tervezik meg, hogy hol van szükség pl. békaátjárók építésére, hol nem lehet vegyszereket használni az utak kezelése során stb.

Kérem csatlakozzon Ön is a programhoz!

E program keretében igazán nem sokat kell tennie annak érdekében, hogy védett (vagy védendő) természeti értéket mentse meg a pusztulástól. Csúpan arra van szükség, hogy az utakon jártában-keltében nyissa ki jól a szemét, és figyeljen arra, hol vonulnak keresztül békák, gőték, vidrák és más védett állatfajok az utakon, hol ütnek el nagyobb számban madarakat, hol vannak védett növényfajok, természet-szerű növénytársulások az út közvetlen közelében, hol vannak védett madárfajok fészkelőhelyeül szolgáló fasorok az út mentén, vagy hol vannak szép, különleges, védelmet érdemlő fasorok.

További információ: Kókay Szabolcs (tel.: (1)175-8327) vagy Nagy Szabolcs (tel.: (30)593-114).

Nem védett természeti értékeink feltárása

Március elején volt a KTM Természetvédelmi Hivatal által kiírt *Nem védett természeti értékeink feltárása* c. pályázatának eredményhirdetése. A jutalmazott 74 pályázat között jelentős számban voltak az MME területi szervezetei által benyújtott dolgozatok, de több más pályamunka szerzőjéről tudjuk, hogy tagjai egyesületünknek.

MME Észak-Borsodi Helyi Csoport: *A Járdánházi Cselény-völgy természeti értékei* (I. hely); MME Zalai Helyi Csoport Gyurgyalagvédelmi Munkacsoportja: *1996. évi gyurgyalag és partifecske felmérése Zala megyében*

(Kiemelt I. hely), *Denevér- és gyöngybagoly állományok felmérése és védelme a Nyugat-Dunántúlon* (I. hely); MME Nógrád Megyei Helyi Csoport: *Természeti értékek az Ipoly felső szakaszán* (I. hely); MME Gömör-Tornai Helyi Csoport: *Haris felmérések a Cserhát és a Felső-Bódva-völgy régiójában (1994-96)* (II. hely); MME Baramya Megyei Helyi Csoport: *A Fekete-víz síkja nyugati részének kisvízei* (Kiemelt I. hely); MME Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület: *Faj- és élőhely-védelem Vas megyében* (II. hely).

Egyéni pályázók, illetve nem MME név alatt beadott csoportos pályázók, akikről biztosan tudjuk, hogy tagjai egyesületünknek:

Filotás Zoltán, Horváth Róbert, Szénási Valentin, Madárbaráti Kör - Tamási, Tompa Ferenc, Horváth Győző, Kővirág 4. TvSZK, Jene Sándor, Sallai R. Benedek, Harnos Krisztián, Schmotzer András, Dr. Streit Béla, Keszei Balázs, Dr. Legány András, Dr. Juhász Lajos.

A pályázat igen sikeresnek bizonyult a természeti értékek feltárásában és megőrzésében, ezért a TVH a következő években is folytatni kívánja, és valószínűleg még az idén tavasszal újra meghirdetik.

Az első négy év (1992-95) díjnyertes pályázatait már megjelentették, az 1996. évi pályázatok még az idei évben megjelennek könyv formájában. Gratulálunk a sikeres pályázóknak!

KÖSZÖNJÜK

Kedves Tagtársaim!

Egy éve már, hogy azzal a kéréssel fordultam Önökhöz, hogy akinek anyagi helyzete azt megengedi az lehetőségéhez mérten a hivatalos tagdíjnál nagyobb összeget fizessen, mert a *Madártávlat* folyamatosan emelkedő előállítási költségeit a tagdíjba beépített „ára” már régen nem fedezi. Most szeretném megköszönni mindazoknak, akik az elmúlt időszakban adományaikkal hozzájárultak, hogy a *Madártávlat*-ot az eltelt év során változatlanul hat alkalommal kiadhattuk. Külön köszönetet mondok azoknak a „nem adózó”, főleg nyugdíjas tagjainknak, akik a megállapított 500 Ft-nál többet, általában a kétszeresét fizették tagdíjként.

Egyben szeretném felhasználni az alkalmat arra is, hogy köszönetet mondjak mindazoknak akik személyi jövedelemadójuk 1%-át az egyesületünknek felajánlották, illetve az „1%-os kampányban” részt vettek és másokat is megnyertek az egyesületünk támogatására.

Ennek eredménye csak az év vége felé lesz ismeretes és az adatok titkossága miatt a támogatók személye sajnos ismeretlen marad. Látva tagtársaim készséges reagálását az egy évvel ezelőtti felhívásomra a sikerben biztos vagyok.

Támogatásukat köszönöm és továbbra is kérem.

1995. szeptember 1–1997. április 11. között az alábbi tagok fizettek pártoló tagdíjat (minimum 1.600 Ft-ot):

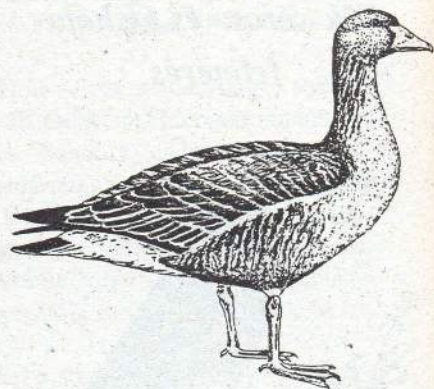
Abdai Éva	Tata
Balog Csaba	Kecskemét
Balsay Sándor	Jánossomorja
Benkő Lászlóné	Budapest
Bognár Zoltán	Budapest
Bora Józsefné	Romhány
Botos Andrea	Szada
Bozó Edit	Budapest
Buksa György	Budapest
Békeffné Laczkovich Zsuzsanna	Budapest
Békési Róbert	Érd
Bíróné Czinder Judit	Budapest
Csikész József	Budapest
David Stroud	Tiszavasvári
Deák Etelka	Budapest
Dorogman László	Budapest
Epres Attila	Budapest
Ernst Lüttger	Szank
Eszékine Dávid Mária	Budapest
Prof. Dr. Festetics Antal	Ausztria
Fidlóczy József	Budakeszi
Flandera Tünde	Budapest
Frank Endre	Siófok
Frank Ferenc	Budapest
Frenyó Gábor	Szűgy
Fábián András	Budapest
Gedei Attila	Budapest
Gergely Péter	Budapest
Geréby György	Budapest
Grössing Gusztáv	Budapest
Gyuris Tamás	Opusztaszer
Gál Melinda	Budapest
Dr. Halom György	Tata
Haulik Klára	Solymár
Haász Zoltán	Székesfehérvár
Háromi Gábor	Ábrahámhegy
Hertelendy Eszter	Nagyörbő
Horesnyi Béla	Szeged-Tápé
Dr. Imre György	Budapest
Juhász Árpád	Balassagyarmat
Kalmár Gyula	Baja
Katona Csaba	Ózd
Kenesei István	Csákánydoroszló
Kertész László	Budapest
Kiss Károly	Kiskunmajsa
Koltai Gábor	Budapest
Korpás Zoltán	Szolnok

Környei Béla	Budapest
Kövesi Ottó	Újkér
Lehmann László	Budapest
Littay Gyula	Budapest
Lorencsics Lajos	Ohid
Lőrincz János	Zsámbék
Mag László	Dad
Dr. Magosi Zoltán	Mezőhegyes
Magyar Balázs	Budapest
Dr. Mezey Károly	Kisvárd
Dr. Miklós D.F. Udvardy	U.S.A.
Molnár Béla	Fertőd
Dr. Mátrai Tibor	Székesfehérvár
Nagy Lili	Hajdúszoboszló
Nevelős Géza	Leányfalu
Németh Kornél	Székesfehérvár
Nigel Swann	Budapest
Nimród Bérkilövő Vt.	Bicske
Németh Dénes	Győr
Nyomárkay Viktor	Solymár
Olasz Ernő	Dunakiliti
Oroszlán Zoltán	Budapest
Papp Zoltán	Szolnok
Perjési Tamás	Érd
Dr. Petrányi Győző	Budapest
Dr. Pintér Gábor	Göd
Pistyur Ildikó	Szentendre
Pozsonyi István	Veresegyház
Dr. Radoszav Miklós	Budapest
Sági Sándor	Lébény
Sz. Kis László	Budapest
Szabó András	Budapest
Szakács Imre	Kapuvár
Szarka János	Budapest
Dr. Szentpéteri Ádám	Budapest
Szollár András	Siófok
Szell Jenőné	Budapest
Dr. Szűcs Sándor	Budapest
Tahy Katalin	Budapest
Tajti László	Pusztaszer
Dr. Treiber Pálné	
Tudásforrás Alapítvány	Budapest
Török László	Budapest
Tóth Attila	Szeghalom
Vad László	Budapest
Vastagh Katalin	Budapest
Dr. Vámosi Péter	Debrecen
Wernke Ödönne	Piliscsaba
Willi Braun	Németország
Witetschka Katharina	Ausztria
Zoltán Porga	U.S.A.

Fidlóczy József ügyvezető igazgató

Ez folyta Biharugrán is...

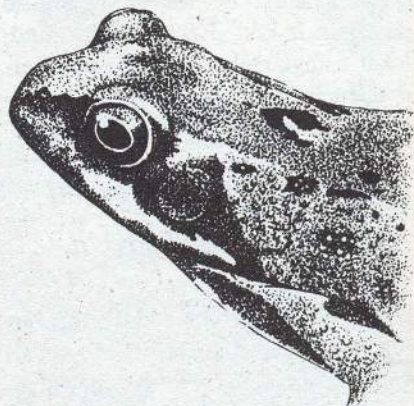
A Temesvár környéki halastavakon, ahol az elmúlt 7 év alatt Milka Petrovici

és Andrei Adrian madarászok több mint 220 madárfajt figyeltek meg, még március közepén is olasz vadászok lőtték a madarakat, gumirécékkel és magzóval csalva azokat leshelyük közelébe. *Megjegyzés: Ha az MME annak idején nem követ el mindent azért, hogy kiszorítsa az olasz érdekeltséget Biharugráról, akkor valószínűleg ugyanez folyta ma ott is. (szerk.)*

Mentik a békákat

A kedvezőtlen időjárás, a februárra emlékeztető hideg hátráltatja a békák vonulását a Fertő-tó környékén. Pedig a jóságokat védő terelőflóákat már ki-

tették a tóhoz közeli út mentén a Fertő-Hanság Nemzeti Park dolgozói. A békák, vízisiklók, pettyes és tarajos götétek ugyanis a Hidegség és Fertőboz közötti dombosodó erdőben telelnek, s onnan igyekeznek a tóhoz, a pázás és a szaporodás színhelyére. Az erdőség és a tó közötti térséget azonban forgalmas út szeli ketté, s az ott közlekedő autók életveszélyt jelentenek számukra. Az idén mintegy fél kilométer hosszan helyezették ki az ideiglenes terelőket.

A környezet- és természetvédő társadalmi szervezetek állásfoglalása és felhívása az állami erdők kezeléséről

Gödöllő, 1997. március 22.

A környezet- és természetvédő társadalmi szervezetek 1997. évi gödöllői országos találkozója az állami erdők kezelését illetően az alábbi állásfoglalást fogadta el:

1. Az erdőgazdálkodás ökológiai szempontból az egyik legfontosabb terület, mert itt adott leginkább az a lehetőség, hogy az erőforrás kiegyensúlyozottan szolgáljon gazdasági és egyéb (üdülési, környezet- és természetvédelmi) érdekeket. Ez azonban nem biztosítható rövidtávú haszonszemléletű gazdálkodás formájában. Ezért tartottuk elhibázott lépésnek az erdők privatizációját és ezért tartjuk felháborítóknak, hogy az államerdészet létrehozásáról hozott 3084/1992 számú kormányhatározat végrehajtása évek óta késik. A földművelésügyi tárca a nevezett Kormányhatározat végrehajtásáról szóló 2299/1995 X. 6. Kormányhatározatot is elszabotálta.
2. Elhibázottnak tartjuk, hogy a majdnem felére zsugorodott állami erdőket – beleértve a mintegy 350 ezer ha védett és fokozottan védett erdők

ket is – az állam a rövidtávú haszonszemléletű erdészeti részvénytársaságok vagyonkezelésébe kívánja adni.

3. Rendkívül veszélyesnek tartjuk azt a törekvést, amely az elszabotált államerdészet helyett egy erdőholding létrehozását célozza. Egy ilyen holding elsősorban az ÁPV Rt. továbbéltetését, néhány ember egzisztenciális érdekét szolgálja. A holding létrehozása megteremti a lehetőségét a nemzetközi holdingok számára, hogy erdeinkbe betegyék a lábukat. Ilyen holdingok tették és teszik tönkre az erdőket szerte a világban anélkül, hogy az erdő tulajdonjogát megszereznék.
4. Felhívjuk az illetékesek, különösen a környezet- és természetvédelemért felelős tárca figyelmét, hogy a környezet- és természetvédelmi, a gazdasági és egyéb érdekek tartósan kiegyensúlyozott biztosítása csak egy nem nyereségérdekelt állami erdészeti vagyonkezelő szervezet keretében lehetséges.
5. Meggyőződésünk, hogy ez nem jelent a költségvetés számára megoldhatatlan feladatot, vagy elviselhetetlen terhet, hiszen az ehhez szükséges infrastruktúra és szakszemélyzet az állami tulajdonú részvénytársaságoknál adott, az erdő hozama pedig biztosítja a fenntartható gazdálkodás fedezetét országos szinten.
6. Sürgetjük, hogy a régóta halogatott döntés végre megszülessen, még mielőtt végleg késő lenne. Felhívjuk az érintetteket arra, hogy az érvényben lévő kormányhatározatot mielőbb hajtsák végre, hogy ne hívják ki maguk ellen a magyar társadalom ellenszenvét.

STOP BARRACA!

Katalán madarász szervezetek segítségkérése a lépvesszős madárvadászat elleni kampányban

Katalóniában manapság is nagy mértékben folyik énekesrigók és más madarak vadászata lépvesszős (barra-ca) módszerrel. Valahogy úgy csinálják, hogy egy ragadós anyaggal bekennek álcázott faágakat. Magnóról lejátszott hívó madárhanggal odacsalogatják a vonuló madarakat, és miután beragadnak ebbe a csapdába a „vadászok” megölik e madarakat.

A megfigyelések szerint egy-egy csapdával nem kevesebb mint 400 énekesrigót és 200 más, sokszor védett fajhoz tartozó madarat fognak meg így egy jó éjszakán.

Csak Katalóniában kb. 800, Kasztíliában pedig mintegy 9.000 lépvesszős csapda van. Ki lehet számolni, milyen hihetetlen mennyiségű madár esik ál-

dozatául a módszernek. A lépvesszős madárvadászat egyre bővülő üzlet. Az elejtett madarakat elsősorban külföldi piacon értékesítik

Bár ez a módszer törvénytelennek számít az EU, a Spanyol és a Katalán jogszabályok szerint is, a vadászok büntetlenül pusztítják a madarakat, mert a feljelentéseket követő eljárások megakadnak a helyi adminisztráció szintjén.

A kormányzat éppen most próbálja meg ismét törvényessé tenni ezt a „hagyományos” vadászati módszert. (Márdárdal lejátszása hangszórón keresztül tényleg ősi, hagyománynak tűnik...) Ezért közreműködésünket, segítségünket kérjük a katalán madárvédők. Mivel a katalán kormányzat számára az Eu-

rópai arculat nagyon fontos, hatásos lehet, ha nemzetközi szinten minél többször megemlítik e témát. Kérjük küldjetelek „udvarias, de mérges” levelet a katalán kormányzat címére:

Sr. Jordi Peix
Director General de Medi Natural
Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca
Grant Via de les Corts Catalanes, 612
08007 · BARCELONA

vagy:

Sr. Marimon
Conseller d'Agricultura, Ramaderia i Pesca
DARP
Grant Via de les Corts Catalanes, 612
08007 · BARCELONA

T á b o r a i n k

II. Őrségi Természetvédelmi Tábor

1997. júl. 27–aug. 2. (15–18 éveseknek)

1997. aug. 3–9. (12–14 éveseknek)

Helyszín: Fenyőerdő övezte tisztás a Haricsa forrás mellett, Kercaszomor község határában.

Elhelyezés: a táborozók saját sátraiban

Tervezett programok: „Odúház” építés, növényfajismeret, gombaismeret, solymászat, madárgyűrűzés, madarászat, bagolyköpet-vizsgálat, rákászat, fazekasság, csillagászat, túrák stb.

Részvételi díj: 7.500 Ft/fő

Jelentési határidő: 1997. május 15.

Jelentkezés, felvilágosítás: Szoó Zoltán (8900 Zalaegerszeg, Hegyalja u. 67.), vagy Farkas Róbert Tamás (8900 Zalaegerszeg, Berzsenyi u. 28., tel.: (92)329–796).

Természetvédelmi és Madártani Tábor Dombóvár-Pösk

Időpont: 1997. június 20–25. és június 25–30.

Részvételi díj: 3.500 Ft.

Jelentkezési határidő: 1997. június 10.

Ellátás: naponta 5x étkezés (2x meleg étel)

Érdeklődni: Nagy Sándor (7200 Dombóvár, Dombó P. u. 42/A. tel.: (74)460–801, (74)466–746 (mh.))

Természetvédelmi tábor a Börzsönyben

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Börzsönyi csoportja természetvédelmi tábort szervez felső tagozatos (10–14 éves) gyermekek számára a Börzsöny egyik legszebb rétjén, a Királyréten.

Programok: természetjárás, madármegfigyelés, madárgyűrűzés, geológia, fák, virágok, rovarok, vízi élőhelyek megismerése, kirándulások stb.

Időpont: 1. turnus: július 19–31.

2. turnus: augusztus 2–14.

Részvételi díj: 11.000 Ft.

Részletes tájékoztatás és jelentkezés: MME Börzsönyi Helyi Csoport (2624 Szokolya, Királyrét 9., tel.: (27)375–062 (o.), (27)383–050 (mh.))

Gyere a Kis-Balatonhoz

Dán-rendszerű énekesmadár-pontszámláláshoz és madárgyűrűzéshez segítőköt keresünk április 1–november 30-ig hétvégékre. Nádas és sásos élőhelyek madárhangismerői előnyben. Felszerelést és szakmai segítséget biztosítunk.

Helyszín: a fenékpusztai gyűrűzőállomás

Részletes információ és jelentkezés: Palkó Sándor (8900 Zalaegerszeg, Galamb u. 6., tel.: (92)330–052 (napközben), vagy (92)327–142).

Természetvédelmi és Ornitológiai Tábor

Helyszín: Pacsmag (Tamási mellett)

Időpont: július 1–30. folyamatosan (bármikor jöhetsz!)

Jelentkezés: Nagy Sándor (7200 Dombóvár, Dombó P. u. 42/A., tel.: (74)460–801, (74)466–746 (mh.)), vagy Molnár Zoltán (7090 Tamási, József A. ltp. 13., tel.: (74)470–814).

Őrző tábor mesterségesen nevelt tűzokok repatriálására (visszavadásztására)

Időpont: május 1–június 27-ig egyhetes turnusokban

Helyszín: Heves, Borsod–Abaúj–Zemplén és Hajdú–Bihar megye

Érdeklődni: Demeter László (tel.: (60)480–072)

XVII. Ornitológiai és Természetvédelmi Tábor Sumony, 1997.

1997. július 12-től szeptember 21-ig egyhetes turnusokban.
Részvételi díj: MME tagoknak 3.800 Ft, egyesületen kívülieknek: 4.500 Ft.

Elhelyezés: faházban és sátorban.

Jelentkezési határidő: 1997. május 15.

Jelentkezés és részletes tájékoztatás: Bank László, MME Baranya Megyei Helyi Csoport (7621 Pécs, Felsőmalom u. 22., tel.: (72)312–227)

Rétszilasi madarász tábor május 26–június 8.

Várad Ferenc révén 45 éve folyamatosan működő tábor. Minden érdeklődőt szívesen látunk (12–99 év közötti korosztályból elsősorban).

Bővebb információ: Szinai Péter (tel.: 210–1330 (napközben), 176–1353 (este), E-mail: H11308szi@ella.hu vagy szinai@bot.nhmus.hu)

Csongrád megyei táborok

Természetvédelmi és Ornitológiai Tábor (TOT) június 29–július 13. (Dóc, Általános iskola)

Fehértői Ornitológiai Tábor (FOT): július 20–augusztus 30., énekes- és partimadár gyűrűzés a XIII. tőegység melletti tanánál. Az érdeklődők mellett gyűrűzők és segítők jelentkezését is várjuk.

A Beretzk Péter Csoport fehértői táborai: augusztus 18–20 és október 23–26, helyszín: kutatóház.

További információ: MME Csongrád Megyei Helyi Csoport, 6701 Szeged, Pf. 708., (tel./fax: (62)442–094, (62)442–281 (Lovászi Péter))

Februárban a környező halastavakra és a holt-ágakra megérkeznek a fehérhókéjú, feketetollú szárcsák. Messzire hallani talicskanyikorgáshoz hasonló hangjukat, s tovább szálláskor pedig hosszan tapossák a hideg vizet. Télvégi, napsütéses napokon egyre többet kiabálnak a cinegék; elsősorban szén és kékcinegék élnek itt, csapatuk közé néhány hosszúfarkú őszapó is vegyül legtöbbször. Szarkák és szajkók kóborolnak az ártéri kertekben. A ligeti szőlők apróra száradt bogyóit és a zsidócsereznye kicsiny termését északról jött szőlő-, lép- és fenyőrigók kisebb-nagyobb csapatai lakmározzák. Az egykori folyóvizek hosszában dankasírályok lebegnek végig a víz felett koránébredt halacsák után kutatva, vagy csak a tavalyi nyár hulladék emlékeit keresgélve ösztönösen...

A rőzserakatokban és a füzek szabadon levő szakállas gyökérzetében ökörszemek bujkálnak, a gazos kert és útszéleken pedig tengelicek kis csapatai keresgélnek gyommagvak után. Időnként egy-egy karvalyt láthatunk elszuhanni a fák között. A balkáni gerlék egész esztendőben itt vannak, de a magyar népdalokban annyiszor megénekeltek gerlék csak tavasszal érkeznek meg. Ettől kezdve az egész Holt-Körös vidékét a gerlék csendes, állandó turbékolásának hangja tölti be. A napfényes, meleg tavaszi napokon ez elvegyül a méhek, dongók majd darazsak zümmögésével, és valami hihetetlenül békés, nyugodt zsongás teríti be a tájat.

A tavaszi hónapokban egyre nyugzóbb, dalosabb és hangosabb a madárellet. A nádszegélyekben a nádirigók, a törpegémek, a vízityúk és a nádiposzták fajtái fészkelnek. Elsősorban a nádirigók fészkeibe pedig a kakukk csempészi tojásait. Hajnaltól késő éjszakáig fütyülnek, dalolnak, csipelnek, turbékolnak, csivitelnek és kiáltoznak a madarak jelezve birtokuk határait és párjuknak jelenlétüket...

A vizek felett fecskék cikáznak és kakukkok kiáltoznak a gyümölcsösök felől. Május végére megérkezik a sárgarigó is afrikai szállásáról s ők is hozzákezdnek a fészkeléshez. A fekete- és énekesrigók némelyike már a második fészkeléshez készülődik. Fiókaneveléskor elcsendesedik a határ, rengeteg dolguk van ilyenkor a madárszülőknek is. A csókák és seregélyek fészkelő tanyái, sokszor igen nagy tömegben az ártéri erdők odvas fűzfáiban, az Erzsébet-liget és a Pepi-kert öreg szürke nyárasaiban van. A fűzfák lehajló ágain építi fűz és nyárfavirágok pihéből pazar fészket a függőcinege. Sajnos, hogy egyre kevesebb van belőlük, pedig a 60-as években az Erzsébet-ligettől az Arborétum végéig azon a rövid szakaszon volt úgy, hogy öt fészek is volt. Azóta „civilizálódott” a part... Az erdőszegélyekben, a gyümölcsösökben és az Arborétumban mindenfelé hallhatjuk és láthatjuk a gerlét, az örvös galambot, a harkályfélét, a zöldküllőt, a barátposztátakat, a szürke légykapókat, zöldikéket, cinegefélét, fakuszokat és természetesen a házi és mezei verebeket.

A fehér gólya csak átrepüléskor látható a holt-ág mellett, a sekélyebb vizeket keresi fel és a réteket, gátoldalakat, ahol szívesen tücsköröszi.

A közeli Élő-Körös ártéri fűzeseiben kisebb-nagyobb kolóniákban 1960 óta fészkelnek újra a varázslatos szépségű hófehér kiskócsagok, a selyemgémek, sokszor bakcsók és szürkegémek társaságában. Ezeket a madarakat is láthatjuk a Holt-Körös felett, mikor táplálék után járnak halastavak vagy rizsföldek, tocsogós rétek felé. Szép látvány a küszvágócsér egyedül vagy laza csapatban, mikor hegyes fehér szárnyaival alacsonyan végigsuhan a víz felett szinte a holtág teljes hosszában.

Nyár végén – bár a fiókák létszáma miatt több a madár – elcsendesedik a táj. Készülődnek az őszi vonulásra, az itt maradóknak pedig a télre zsiradékot, tartaléktápanyagot kell felhalmozni a testben, hogy bírják a rájuk váró viszontagságokat.

Mire megérkezik az alföldi ősz, a bágyadt-napsütéses színes lombhullás, már csak az állandó madaraink vannak itt. A kertekben feketerigók forgatják a lehullott leveleket csendesen, s egy-egy cinege motoszkál a gallyak közt a birsalmailatú késő őszben.

Búbos vöcsök

1996 november 29–december 1. között Csillebércen rendeztük meg az MME IV. Tanácsadó Testületi Ülését, amely egyfajta továbbképzés is volt. Pénteken beszéltünk a pályázati lehetőségekről, pénzügyi, könyvelési kérdésekről, bemutatkozott a Madarász Suli és a Madarász Ovi. Szombaton az Egyesület szolgáltatásainak rövid ismertetése után megvitattuk a környezeti nevelési elképzeléseinket, majd a saját tulajdonú területekről és azok kezeléséről volt szó, végül a zöld turizmus témájáról hallhattunk előadásokat. Vasárnap az MME egységes arculattervének témája, a Szervezeti és Működési Szabályzat és a Helyi Csoportokra vonatkozó kérdések kerültek megvitatásra.

Megjelent a *Cinege Vasi Madártani Tájékoztató* a Vas megyei Helyi Csoportunk, a Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület kiadásában. Olvashatunk benne *Madáretetőm madarai* c. gyermekpályázatokról, *Madár és Természetvédelem Vas megyében* c. kiállításokról, táboraikról, szakmai munkájukról valamint a Vas megyei Természetvédelmi Alapítvány létrehozásáról.

Komárom-Esztergom megyei Helyi Csoportunk a WWF-fel és a Tatai Városi önkormányzattal közösen szervezett februárban egy tanácskozást *Az önkormányzatok és a társadalmi szervezetek szerepe a Ramsari Egyezmény végrehajtásában* címmel. Tavaly júliusban pedig hangulatos kerékpártúrát szerveztek a tagság számára.

Szeretnénk szélesíteni a Madarász Suli, Madarász Ovi hálózatot, ezért gondolkozunk egy módszertani továbbképzés szervezésén. Most még csak az igényfelmérésnél tartunk, de akit érdekel, keresse Fridrich Róbertet (Fiduszt) a tagkoordinátort a Titkárságon.

December óta minden helyi csoportunk havonta megkapja az Ökoszolgálat által összeállított *Zöld Békabőr* c. pályázatfigyelő rövidített változatát, hogy könnyebben megtalálhassák a forrásokat.

Dunakeszi ifjú madarászai „Szárnyas oldalt” nyitottak a *Sündörgő* c. városi ifjúsági környezetvédő folyóiratban. Szép rajzok mellett rábukkanhatunk a „madáretetés tízparancsolatára” is.

Nógrád megyei Helyi Csoportunk tavaly avatta fel Salgóbányán a Természetvédelmi Műhelyt, ahol természetvédelmi információbázist, valamint könyvtárat rendeztek be. Tagjaik számára két ingyenes hortobágyi buszkirándulást szerveztek. Az új belépők beilleszkedését egy ingyenes kiadvánnyal segítik, emellett az oktatási intézményekkel is jó kapcsolatot alakítottak ki (az egyik iskolából például 40 db tagfelvételi lapot kértek tőlünk!).

Akinek van Internet hozzáférése bejelentkezhet az MME levelezőlistájára, amelyen keresztül naprakész információkat kaphat egyesületi programjainkról, rendezvényeinkről, eszmét cserélhet madártani, természetvédelmi témákról más egyesületi tagokkal. A lista címe: madar@mme.zpok.hu. Feliratkozni az mme@mme.zpok.hu címre küldött levéllel lehetséges.

1%: Január–február során eljuttattunk tagjainkhoz egy levelet, melyben a személyi jövedelem adó 1%-ának felajánlását kértük. Szintén megkerestük régi tagjainkat is (mintegy 12 ezer levelet kiküldve), akik közül többen már jelezték újra belépési szándékukat. Sikertült néhány céget is megnyerni, hogy tájékoztassák dolgozóikat, ajánlják az MME javára az 1%-ot.

Akárcsak a vasiak, a Hajdú-Bihar megyei Helyi Csoport is megrendezte az elmúlt évben a Madárkarácsonyt. A Kölcsey Művelődési Központtal közösen működtetnek Természetjáró Sulit. Folyóiratuk a *Calandrella*.

A tél folyamán sok száz kg madárelséget adtunk kedvezményes áron a Költő utcába feljövő tagjainknak, érdeklődőknek. Örülnénk, ha hírt adhatnánk helyi csoportjaink akciójáról is.

Az MME Faliújságot ezentúl a Környezeti Nevelési Hálózattal együttműködve küldjük ki az iskolákba. Akinek az iskolája még nem szerepel a Hálózat listáján és nem kapja *Hírlevél* c. lapjukat, az jelentkezzen az MME címén!

A Jászkun Természetvédelmi Szervezet a nemzetközi kapcsolatok jegyében két német csoportot látott vendégül. Az idei évben tervezik az önkormányzattól kapott Kiskengyeli Baghy-majorban álló műemlék szélmalom felújítását, amelyre pályázati úton már megszerzték a pénzt.

Megjelent a *Természetkímélő gazdálkodási módszerek* sorozat 4 füzet: *Füves területek* (8 oldal) *Gyümölcsösök és kertek* (4 oldal) *Szántóföldek* (6 oldal) *Halastavak* (4 oldal). A füzetek kérhetők az MME címén.

Mint „madarász-méhész” aki tagja a Magyar Méhészek Egyesületének, és az MME-nek is, a *Méhészet* című folyóiratban többször olvastam cikket a gyurgyalag kártételéről. Sőt a helybéli méhészek egyike konkrét problémával is megkeresett. Nógrádmegyer község határában levő 150 családos méhészetében a nyár második felében mintegy 30–50 db gyurgyalag közel három héttig nem tágtott az állomány közeléből annak ellenére, hogy szinte minden riasztási módszert kipróbáltak. Sőt a méhészek személyes, szinte állandó jelenléte, sem zavarta őket zsákmányszerzésükben. Ráadásul a fecskék is besegítettek nekik. Egy korrekt, szavahihető emberről van szó. Azóta olyan kijelentéseket is hallottam, hogy az ország egyes területein a gyurgyalagok miatt szinte lehetetlen méhészkedni. A *Méhészet* egyik cikkében megjelent egy felhívás a gyurgyalagállomány és a madarak által okozott károk felmérésére. Véleményem szerint rendkívül fontos volna, hogy az MME szervezeten vegyen részt ebben a felmérésben.

Langa József

(Az MME részéről a felmérés koordinálására megtörténtek az első lépések, felelőse Szimuly György. Aki tehát részt tud venni a munkában kérjük keresse őt. (2890 Tata, Vértesszőlősi u. 7., tel.: (30)343-453, (30)486-202).

A rész és az egész védelme: természetvédelem = környezetvédelem

György Lajos

Évekkel ezelőtt, amikor a környezetvédelmi törvény előkészítése folyt, többször kifejtettem, hogy nem szabad külön természetvédelmi törvényt alkotni, egy törvényre van szükség, amelyik minden idevágó kérdéssel foglalkozik. Néhány barátom tiltakozott: „a természetvédőknek más a véleményük, a környezet és természetvédelem érdekei gyakran ellentétesek, ezért külön természetvédelmi törvény kell”. Én csodálkoztam, érveiket nehezen értettem és hiába hivatkoztam a rendszer-szemléletre.

Amikor 1983-ban biológus barátimmal együtt megalakítottuk az ELTE-Klubot, azt Természetvédelmi Klubnak neveztük, más név eszünkbe sem jutott. Annak ellenére nem, hogy az ország környezeti helyzetével, igen sok mindennel akartunk foglalkozni: vízlépcsővel és környezeti neveléssel, növényekkel és állatokkal, levegővel és ivóvízzel. Így gondolkoztak a Borsod megyeiek is, amikor Természetvédelmi Egyesületet alapítottak és meglepődtek, amikor egyszer azt mondta nekik egy állami vezető: „Maguk természetvédők, ne foglalkozzanak Miskolc levegőjével, az környezetvédelem!” A múltban kicsit erőszakolták a két fogalom közötti megkülönböztetést, a szétválasztásnak tehát voltak politikai okai is: a „környezetvédőkről” a vízlépcső, az atomerőművek, valamiféle új ellenzéki politikai mozgalom, netán párt jutott a politikusok eszébe. A természet-

Márkus Ferenc

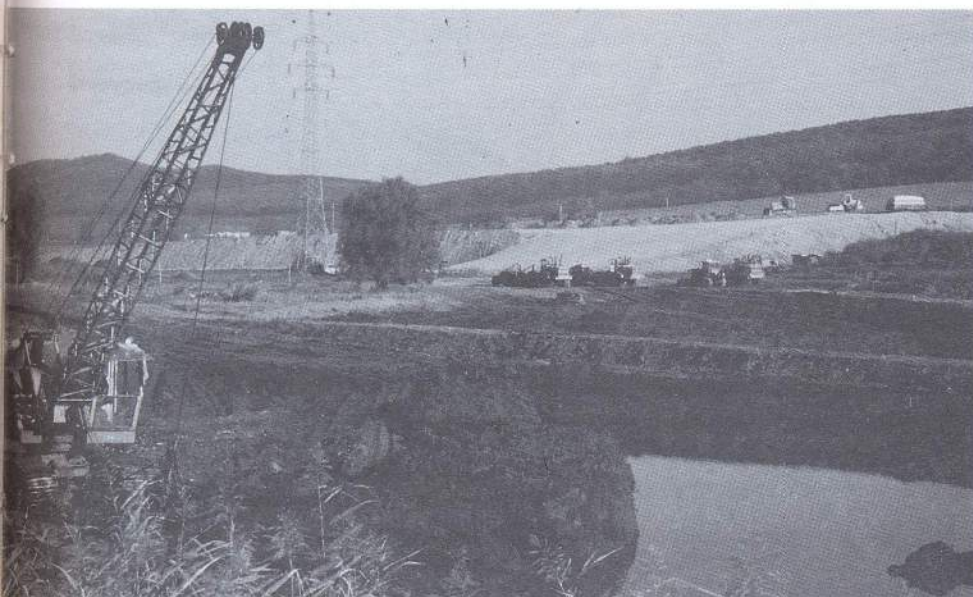
védőket békéesebb embereknek vélték, bár időnként őket is zaklatták: pl. a rendőrök sokat érdeklődtek a Szársomlyó-hegyet védelmező ELTE-Klub tagok után.

Nemrég Miskolcon zöld mozgalmi találkozót rendeztek. A *Madártávlat* című lapban Kállay György beszámolt az ottani vitákról, s hozzátette: „A nagy többség szándéka ellenére 3-4 fő képes volt ‚szétszedni’ a találkozót (nem volt köztük természetvédő)...”. Másutt egy „környezetvédő” azt panaszolta, hogy „Miskolcon a Tanácsba csupa természetvédő került”. Mindkét esetben meglepődtem, mert nem szeretem ezeket a dobozokat és eszembe sem jutna, hogy aszerint szavazzak valaki mellett vagy ellen, hogy „természet-” vagy „környezetvédő”.

Fent: Trágya depó – elcsorgó trágyalé
Lent: Infrastruktúrafejlesztés élőhelyek elvesztése árán

Nézzük meg röviden a két fogalom, a természet- és környezetvédelem meghatározásait. A *Környezetvédelmi Lexikon* szerint a környezetvédelem „célja az ember... tevékenységéből fakadó káros következmények kiküszöbölése és megelőzése az élővilág és az ember károsodás nélküli fennmaradásának érdekében”, a természetvédelem pedig „a természet értékeinek feltárása, ... kezelése, megőrzése.” Az első megfogalmazás tehát kihangsúlyozza az ember fennmaradását, a második már nem. Úgy tűnik, mintha a környezetvédelem része lenne a természetvédelem, hiszen ha az ember felől indulunk ki, annak környezetéhez tartozik az élő természet. Gondolkozhatunk azonban másként is, a természet, Gaia felől közelítve, amelynek az ember is része, lakóhelyével, tevékenységével, hulladékával együtt. Ha így fogjuk föl, akkor a természet, Gaia védelme a nagyobb egész. A kettő elválaszthatatlan egymástól, s baj van, ha valaki csak az egyikkel szeretne törődni. Az ugyanis lehetetlen.

Sehogyan sem értem a természetvédő-környezetvédő megkülönböztetést. Ha a vízlépcső ellenzői foglalkoznak a Szigetköz élővilágával, akkor természetvédők és ha féltik Budapest ivóvizét, akkor környezetvédők? Vajon Rachel Carson a madarakat vagy az embereket, az egész emberiséget védte a

Márkus Ferenc

túlzott vegyszerezéstől? Kiszely Károly vajon természet- vagy környezetvédő? Hiszen mindent megtesz a Vendvidék természeti környezetének fenntartásáért, de óvni akarja az ottani régi házakat, az ember alkotta környezetet is. (Mellesleg: gazdasági, társadalmi kérdésekben is elmélyül.) A savas eső, a fölmelegedés, az ózonritkulás, a levegő vagy víz szennyezése, a hulladékok ügye pusztán a környezetvédelemre tartozna, amikor mindezek az egész élővilágot is károsítják, a mikroorganizmusoktól kezdve a legvolváltabb lényekig?

Talán aki a városi fákat védi, az környezetvédő, s a természetvédelem akkor kezdődik, ha a fák már ligeteket alkotnak és madarak is vannak benne? Vagy csak az őshonos növényeket kell védeni, a kis fenyőket ki kell húzkodni, vagy a tepített fenyveseket föl kell gyújtani? Egyesek szerint ahová az ember betette a lábát, az már nem természet. Igaz, de hát akkor már meg is szűnt vagy néhány éven belül megszűnik bolygónkon a természet.

A „természetvédők” védenek egyes veszélyeztetett vagy csak egyszerűen kedves és szép növény- és állatfajokat – a vad orchideákat, a pilisi lent, a magyar kikericsot, a vidrákat, a varangyokat, madárfajokat – élőhelyükkel együtt. Igyekeznek védett területeket, nemzeti parkokat létesíteni, tevékenységük gyakran genetikusan meghatározott, ösztönös és fölbecsülhetetlen jelentőségű, a világ sok országában és hazánkban is. (Lovelock szerint a földterület 1/3 részét természetes erdővé vagy hangává kell változtatni, és az összes terület 1/6 része legyen embermentes, maradjon kizárólag a természet.) Ha azonban valaki a fajokat védi, keresnie kell az okokat, végig kell gondolnia, hogy miért pusztítja az ember ezen fajok életterét: irtja az erdőket, mert kell a legelő a hamburgermarháknak, kell a fa, amelyből csomagolóanyag és jelentős részben szemétposta lesz, föltúrjuk a természetet a fogyasztási szokásainkat biztosító több energiáért, az olajért vagy folyókért, a növekedés, a „fejlődés” érdekében, vagy egyesek közvetlen anyagi érdekeik miatt libákat tenyésztenek a Hortobágyi Nemzeti Parkban...

Egy „természetvédő” barátom kifejtette, hogy a mai ember már nem része többé a természetnek, hanem annak gyilkosa. Őt az ember azért nem érdekli, mert ez a faj úgyis elpusztítja önmagát, ezért csak belső értékeiért, talán

az új evolúciós folyamat érdekében védi az embertől független természetet.

Bár jól értem őt, azért igyekeztem meggyőzni, hogy talán célszerűbb és gazdaságosabb lenne, ha az emberre hatnánk, hogy a természetnek (vagy Istennek) ne kelljen újra kezdenie az egészet, sok millió év evolúció ne menjen veszendőbe. ☒

Madáretetés miatt szabadságvesztés?

Az elmúlt hónapokban szörnyű „büntény” rázta meg fővárosunk közvéleményét. Egy nyugdíjas néni, aki egyébként tagja Egyesületünknek, védett madarakat, cinegéket etetett földszinti lakása erkélyén. Tettéért éber szomszédja, aki két emelettel fölötte lakik, bepanaszolta a II. kerületi önkormányzatnál, akárcsak egy korábbi lakótársát, aki vadgerlék etetésével kapcsolatban követett el hasonló kihágást. A szabálysértési ügyintéző rendkívül gyors eljárás után elretentésül 3.000 Ft-ra bírságolta meg az „elkövetőt” a főváros Házirendjének két bekezdésének megsértése miatt.

Megpróbáltunk segíteni a néninek, levelet írtunk a II. kerületi polgármesternek, majd a Fővárosi Közigazgatási Hivatalnak, sajnos eredmény nélkül. A néninek nincs más lehetősége mint befizetni a 3.000 Ft büntetést. Felajánlottuk, hogy az MME átvállalja a büntetést, végülis, mi voltunk a „febujtók”, hiszen tőlünk kapta a néni a madárelétséget.

Ibi néni 33 éve ismerem. Felnevelt 4 gyermeket és 19 unokát, ötven évig volt nővér, majd főnővér a legnehe-

zebb kórházi körülmények között. Ibi néni most börtönbüntetés vár. Nem, ne tessék a legkézenfekvőbbre gondolni, nem akarta kiegyesítenni a nyugdíját illegális módon, nem tagadta meg a gázszámla kiegyenlítését, nem emelt el semmit a közértekből, Ibi néninek más bűne volt: etette a madarakat.

Ez volt az az alávaló cselekedet amiért a helyi előljáróság pénzbírságra vagy hat napi börtönbüntetésre ítélte. Az indok? A zöldövezeti ház földszintjén etetett madarak ürüléke – hála a helyben dülő antigravitációs viszonyoknak –, egy második emeleti párkányon landolt. A testület nyilván megvizsgálta, hogy a madaraknak kirakott néhány maréknyi napraforgó volt a kizárólagos élelemforrás, szó sem volt a környéken kiborult kukákról, az eldobált maradékokról, vagy éppen a természetes, fakéreg alatt rejtőző cinke-táplálékról. Így aztán logikus volt, hogy a nyugdíjas gonosztevőre csapott le a demokratikusan választott önkormányzat. Persze az is lehet, hogy a bölcs döntés egy újabb szent háború beköszöntének előjele. A magas helytartótanács célul tűzhetné ki például a fák okozta kellemetlenségek megszüntetését is, végül is árnyékolnak, ősszel szemetelnek, és az autók helyét is elállják. Milyen szép is lenne az élet: csupa kő, csupa beton, csupa ház. A legjobb persze az lenne, ha a lakosság is eltűnne, akkor aztán megvalósulhatna egy szebb, jobb világ.

No igen, majd elfelejtettem, megmondaná valaki, hogy mások, állat- és növényrajongók, vagy egyszerűen csak életpártiak, leülhetjük-e a büntetést Ibi néni helyett?

Puky Miklós

Péchy Tamás

Tengelic

Melyik a legkisebb hazai emlősállat?

– kérdezi Tikász Réka mezőtúri olvasónk.

Több nagyon apró emlősállat is él Magyarországon, közülük a legkisebb a törpe cickány, melynek súlya mindössze 2,5–7 gramm. A többi hazai cickányfaj is apró termetű állat, az erdei cickány például 5,5–14, a keleti cickány 6–9,5 grammot nyom. Európa legkisebb emlőse is a cickányok közül kerül ki, a Dél-Európában honos kised cickány csupán 1,5–2 grammig billentené ki a mérleg nyelvét, ha ráültetnék.

Ha valaki előtt az úton átszalad egy cickány, többnyire így kiált fel: – Nini egy egérke! – Pedig a cickányok rovarévről emlősök, rendszertanilag semmi közük a rágcsálókhoz. Bársonyos bundájuk, hosszú, szinte ormányszerű orruk van és örökké éhesek. Inkább szürkületi és éjszakai életmódúak, de nappal is járnak táplálék után. Ilyenkor gyakran magas, cincogó hangjuk hívja fel rájuk a figyelmet, a sűrű gazban rejtve mozgó apró állatokat nehéz észrevenni. Az erdei cickány rendkívül alkalmazkodó képes faj, ezért nem csak a fák között, de bokrosokban, réteken, mocsaras területeken és parkokban is megtaláljuk. Az úgynevezett fehérfogú cickányokat (fogaik hófehérek, ellentétben az erdei, vízi és törpe cickánnyal, melyeknél a fogak hegyi része rozsdavörös) hazánkban a mezei és a keleti cickány képviseli. Ők a legnagyobb egyed-számban az ország leginkább száraz, délkeleti tájain élnek. Ezt egeyek mellett bagolyköpet vizsgálá-

tokkal is bizonyítani lehetett. A keleti cickány gyakran felbukkan a lakott helyeken is, kertekben, szérűskertekben tanyázik, télire az épületekbe is behúzódik. A cickányok egyébként nem alszanak téli álmot. Anyagcseréjük rendkívül gyors, ezért átlagos életkruk legfeljebb 1–1,5 évre tehető.

Táplálékuk rovarokból, csigákból, pókokból, gilisztákból áll. Az erdei cickánynál gyakran megfigyelték, hogy a dögöt is megrágja. Ha bőven akad táplálék, naponta saját testsúlyuknak megfelelő mennyiséget is fogyaszthatnak. Nagyon érdekes a két vízcickány faj táplálkozásmódja. A patkok, tavak közelében élő állatok kitűnően úsznak és buknak, zsákmányuk egy részét is a víz alatt, a mederben szaladgálva keresgéli össze. Sűrű, tömött bundájuk eközben nem nedvesedik át, a tiszta vízben a kövek között kutató állatka a rátapadó légbuborékoktól olyan, mintha csillogó ezüstbe mártották volna.

A cickányok szapora állatok, a nőtények évente többször is ellenek, egy-egy alkalommal 3–8 kölyöknek adnak életet. A fiatalok nagyon hamar, 3–4 hónapos korukban ivarérettek, így már születésük évében maguk is fiallhatnak. A fehérfogú cickányokra jellemző az ún. cickánykaraván. Ha a nőtény úgy érzi, kis családját veszély fenyegeti, elhagyja a vackát. Ilyenkor a kicsinyek egyike az anyja farkatövét fogja, a következő hasonló módon őbeléje kapaszkodik és így tovább, mint apró karaván keresnek új rejtékhelyet maguknak. Hazánkban hét cickányfaj él, az alpesi cickány előfordulását csak a közelmúltban bizonyították be a nyugati határvidéken. ☒

postaláda

Újra a rókákról

A *Madártávlat* 1997/I. számában jelent meg Jánoska Ferenc cikke *A róka immunizálásáról* címmel. Kénytelen vagyok vitába szállni az említett írással, mert az olyan gondolatokat közöl, amelyekkel állatorvosként nem tudok egyetérteni. Abban megegyezik a véleményem a cikk írójával, hogy óriási hiba volt hiányosan tájékoztatni a közvéleményt, s ezzel teret adni a féligazságok, sőt valótlanosságok terjedésének. Ám úgy érzem, a szóban forgó írás nem alkalmas arra, hogy eloszlassa a veszetséget övező homályt, mert nem mentes a súlyos szakmai tévedésektől. A veszetség az állatról emberre terjedő betegségek közül a legsúlyosabb: a veszett állat által megmártak többsége – orvosi segítség hiányában – keserves kínok között leli halálát. Nem hiszem, hogy egy ilyen borzalmas betegség volna a legalkalmasabb eszköz a rókaállomány fékentartására. Magyarországon évente mintegy 1.000 veszetség-megbetegedés fordul elő az állatok között: ennek körülbelül 90%-át a róka megbetegedése teszi ki. Mivel ez a szám kizárólag az

állategészségügyi intézetek által diagnosztizált eseteket jelenti, egész biztos, hogy ennél jóval több róka hullik el veszetség következtében. Ezek az állatok veszélyt jelentenek mind a vad, mind a háziállat állományra, s legfőképpen az emberre. A cikk állításával ellentétben ugyanis a veszett róka nem csupán az elhagyatott területeken kószál: tudata zavart, félelemérzete megszűnik, így nem ritkaság, hogy esetleg a falu főterén lövik le. S bár a cikk ezt némi pejoratív éllel említette, egyes esetekben valóságos hadjáratot kell indítani a veszett róka elejtése végett. Talán nem hangzana mindez olyan felháborítóan, ha elfogadnánk, hogy ekkor már nem annyira a róka, mint a betegség ellen folyik a háború.

Tény, hogy kissé túl nagy hazánk rókaállománya, de egyszerűen bizonyítható, hogy ezt a problémát a veszetség-vírus nem fogja megoldani. Magyarországon az 1930-as évekig az urbánus (városi) veszetség volt honos, amely főként a kóbor kutyákat tizedelte. A 30-as években bevezetett ebrendészeti szabályok, illetve a kutyák veszetsége elleni kötelező védőoltása mentessé tette hazánkat a veszetségtől. A második világháború eseményei ugyan átmeneti visszalépést hoztak, ám

1947-re ismét mentessé vált az ország a betegségtől. Nem volt tehát veszettség, volt viszont róka, sőt valószínű, hogy a róka által oly veszélyeztetett gulipánból is sokkal több volt, mint manapság. Ez az állapot 1954-ig maradt fenn, amikor is északkeleti határainkat elérte a rókák veszettség-járványa, amely a 30-as években a Balti-tenger vidékéről kiindulva terjedt dél és nyugat felé. Az 1954-et követő 12 évben a betegség igen lassan terjedt: 1966-ig összesen 97 rókán diagnosztizálták. 1967-ben aztán járványos jelleget öltött a kór: átterjedt a Dunántúlra is és 1971-ben fertőzötté vált az egész ország. Tehát alig 30 éve „örülhetünk” a rókák e természetes ellenségének.

Kissé meredek ötletnek tartom párhuzamot vonni a veszettség és a motorizáció között, ahogy ezt a cikk írója tette. Mintha azt akarná sugallni, hogy két ugyanolyan hasznos dologról van szó, tehát a kényelem és a fejlődés érdekében kénytelenek vagyunk elfogadni a veszélyeit is. A motorizáció valóban veszélyes, jelenleg összehasonlíthatatlanul több emberéletet követel hazánkban, mint a veszettség, de nehezen helyettesíthető mással. A veszettséget viszont – a cikk szerint – mintegy bioló-

giai fegyverként használnánk „prémes barátunk” ellen, pedig ugye vannak más fegyvereink is. Biztos vagyok benne, hogy sokkal kényelmesebb egy csöndes szobában üldögélve várni, míg a veszettség-vírus elvégzi a dolgát, mint esőben-sárban vagy éppen tűző napsütésben kotorékok után kutatni az erdőben. De vajon kényelmünk érdekében lemondhatunk-e a lehetőségekről, hogy mentesítsük az országot e szörnyű betegségtől. A cikk szerint az ismeretterjesztés, az eboltások szigorítása és a kóbor állatok irtása elegendő védelmet nyújt. Ez nem igaz. Naivitás volna azt hinni, hogy a veszettség megáll az erdőszélén, s a kultúrkörnyezetet tiszteletben tartva csak a rókákat tizedeli majd.

Nem titok, hogy a mentesítési akció szervezőit humán-egészségügyi szempontok vezették, hiszen a veszettség állategészségügyi és gazdasági jelentősége minimális. Elképzelhető, hogy ezzel beavatkozunk „az élővilág egyensúlyra törekvő rendszerébe”, de talán megszabadulhatunk egy olyan betegségtől, amellyel nem jó együtt élni, s nosztalgiaival legfeljebb a mentesítési akcióra és nem a habzó szájú, vergődő betegekre fogunk gondolni.

Dr. Nagy Ágnes

Döme és a többiek

Kiskoromtól fogva érdekel a természet, az állatok, az egész élővilág. Úgy két éve kezdtem a madarakkal igazán foglalkozni. Télen etetem őket. Azóta már teljesen ideszoktak az ablakomba és a madáretetőre és megszelídültek. Legalább is nem féltek tőlem. Mostanára egy-egy visszajáró hűséges madárkának nevet is adtam. Így szereztem kis barátaimat. Az egyik kék cinege a Soványka nevet kapta, mert olyan kis „kopott” volt amikor először járt nálam. Egy széncinegét Dömének neveztem el, mert olyan dundi. Ezenkívül egy pár házi veréb is ide jár. A fiú a Vilike, a lány a Csurri. Tény az, hogy szeretem őket, és összes madártársukat. Szomszédunk kertje, akár egy erdő. Szívesen fészkelnek ott a madarak. Élnek ott

vörösbegyek, rozsdafarkúak, csuszkák, meggyvágók, süvöltők, tengelicek, őszapók, feketerigók, verebek, örvös galambok, harkályok, egy pár sárgarigó és néhány barázdabillegető. Egy feketerigó pár minden évben ugyanazon a fenyőfán, nálunk fészkel. Idén egy ággal feljebb készítették új fészket. A régi nagyon „idő tépte” volt már. A fenyőfa azonban jó ötlet. Se a macska, se a nyest, nem tud rá felmászni, legalább is nem akar. „Rigóim” olyan szelídek, hogy ha csak egy pillanatra is, de meg lehet őket simogatni. Ha nagyon akarják.

Nagy padlásterünk van. Sajnos szoktunk madártetemeket találni. Általában télen a hidegben, és nyáron a melegben főleg verebeket, de egyszer találtam egy seregély tetemet is. Néha, mintha csak a Gondviselés vezetne fel minket a padlásra. Egyszer mikor felmentem, csattogásra lettem figyelmes. Egy szegény kis hím rozsdafarkú igyekezett kimenni a zárt üvegablakon. Miközben hamar kinyitottam, a madárka a felettem levő gerendán várakozott. Majd a szélesre tárt ablakon kihussant. Ilyenkor öröm töltött el, hogy megmenthettem egy kismadár életét. De a felelősségérzet is megszólal bennem, hogy ilyenek nem volna szabad megtörténnie. Mégis ez az eset több ízben előfordult. Apa is engedett ki madárkákat. De mindenesetre vigyázunk, és megpróbáljuk megővni a madarakat – ha idejében segíthetünk – a veszélyektől. Én továbbra is figyelem, tanulmányozom, és segítem is őket.

Azért is csatlakoztam ehhez az egyesülethez, mert szeretnék segíteni, és minél többet megtudni a madarokról környezetükről és életükről.

Németh Ildikó

Döme

Péchy Tamás

A füleskuvik első és utolsó nálam töltött napjai

1996. VIII. 13.

Tegnap jöttünk meg Kercaszomorról, és délelőtt már keresett a Bicus, hogy délután a 14⁴⁰-essel kijönnének. Hoznának egy madarat.

- Milyen madár?
- Bagoly.
- Mekkora?
- Mint egy rigó.
- Lehet füleskuvik?
- Lehet... Az. Megnéztem.

Már amikor említette, hogy madarat hoz, rögtön a füleskuvikra gondoltam. Az idén már hallottam a hangjukat a kórház körül. Víz Péternek mondtam is, hogy meghallgathatja, ha akarja este 8-9 körül.

Bicus és Orsi jöttek is a busszal, és hozták a madarat. A szomszédjuktól kapták, akinek a kórházban adták, ott találták a földön. Teljesen el voltam varázsoltva tőle, nagyon szép madár. Délben már voltam a városban, vettem vesét, hogy legyen mivel etetni. Ujjbegyről elfogadta a veseszeletet. Bicus mondta, hogy náluk is elfogadta így a táplálékot. Ők csirkehússal etették.

Este bevittem a kórházba, hátha megtudok valamit. Miután bemutatkoztam a portán az őrnök, és figyelmeztettem, hogy hülye kérdéseket fogok fölteni, megmutattam neki a madarat és meséltem róla, aztán megkérdeztem, nem láttak, hallottak-e hasonlót. Mondta, hogy kb. három hónapja rendszeresen hallottak olyan hangot, ami az elbeszélésem alapján füleskuviké lehetett.

Ezután kimentem a baleseti ambulancia mentőkijáratán a Dózsa-liget felé eső udvarrészre. Az volt az elképzelésem, ha a fióka és a családja felveszi valahogy a kapcsolatot, akkor vagy visszahelyezzük a többiekhez, vagy zárt odúban neveltetjük fel az öregekkel, azután kiengedjük. Alig pár perc múlva jön az őrnök, hogy hallott valamit, a Zrínyi utcai portán most is az a hölgy van szolgálatban, aki állítólag megtalálta a baglyot. Benyitott a portára:

- Hoztam neked valamit!
- Jé, a baglyom!

Ez volt az első reakciója a portáskisasszonynak. Még a kalickára kívülről odúnak akasztott szappanosdoboz is ugyanaz volt, amibe ő helyezte. Kiderült, hogy előző éjszaka találta a baglyot a portásfülke és a kerítés között a földön. Egy-két falattal megettem a madarat, aztán amíg beszélgettünk, kalitkástól a kerítésre akasztottam, hátha meghallja a családtagjait, vagy esetleg ő kezdi szólni őket. Kiderült, hogy a bagoly itt parizert kapott (de legalább nem zsemlyemorzsát, mint egy máshol kiesett fecskEFIÓKA).

A megtaláló reggel próbálkozott jó kezekbe elhelyezni a fiókát, először a Tudakozónál kísérletezett, azt mondták ők nem ismernek madárvédelemmel foglalkozó szervezetet. Ezután a kórházba belépket faggatta, nincs-e baglyos ismerősük. Egy

idő után elég hülyén néztek rá. Végül valami „Laci bácsit” szólított meg, aki vadász és rendszeresen bejár a kórházba valamiért. Általa jutott el Bicus-hoz a madár.

A portáskisasszonynak nagyon megtetszett a bagoly, azt mondta, ez lesz a kedvenc madara. Kérdezgettet arról, ha valaki teljesen jó szándékkal hazavisz egy védett madarat, azt is megbüntetik-e stb. Közben amíg beszélgettünk, néhány méterről egy nyestet láttunk.

A 22³⁵-ös busszal jöttem haza, addig nem hallottam füleskuvikot csak kuvikot.

Itthon még megettem a baglyot.

1996. IX. 9. hétfő

Délelőtt bevittem a madarat a Ságvárba, megmutatni a másodikos biológusoknak. A megfogása a padláson nem volt egyszerű, hálót kellett kiraknom és csak a második hálóbaakadáskor sikerült elcsípni. Néhány tollába került a dolog, igen vadul viselkedik – hál' istennek -. Legalább szabadon is bizalmatlan lesz.

Itthon a padláson megint elengedtem. Este tettem fel neki enivalót és kinyitottam az egyik padlásablakot.

1996. IX. 10. kedd

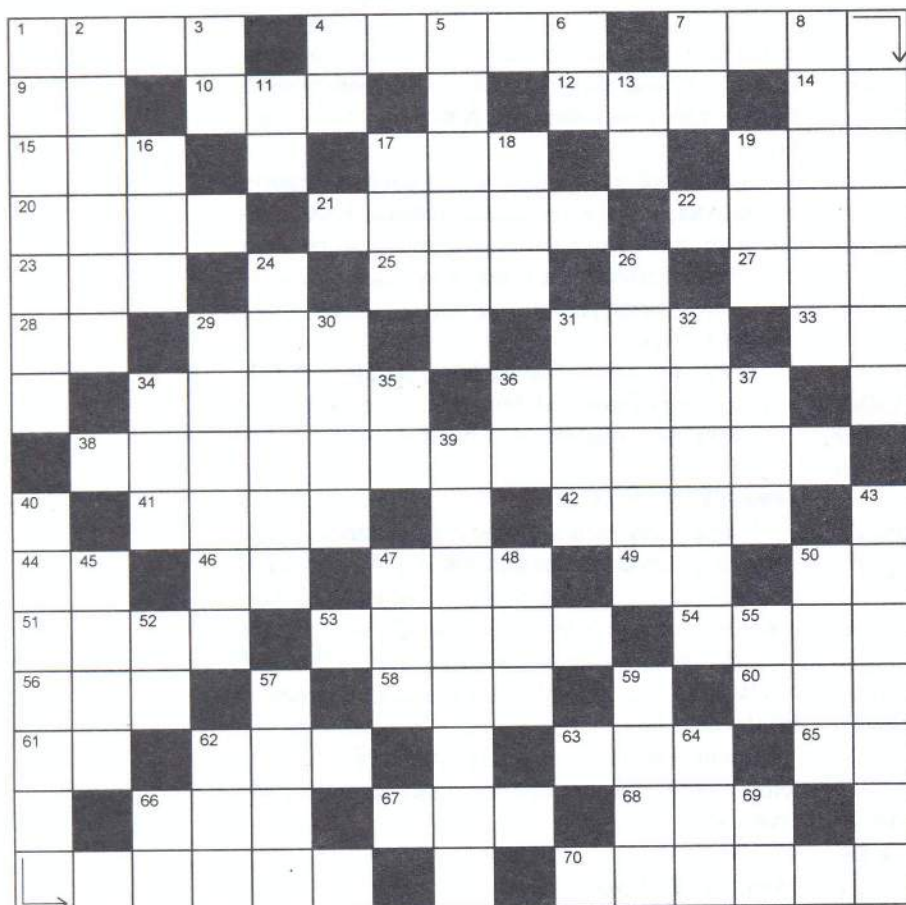
Ellenőrzéskor a bagoly nem tartózkodott a padlásterben, a tegnapi kirakott táplálék is érintetlen volt. Elment. VISZLÁT!

Sziva Ferenc

BirdLife-partnereink

Név: IRISH WILDBIRD CONSERVANCY (IWC) • Magyar név: Ír Madárvédelmi Egyesület • Alakulás éve: 1968 • Taglétszám: 5.000 • Folyóirat: *Irish Birds* (1), *IWC News* (4) • Elnök: Jim Wilson • Fizetett alkalmazottak száma: 6 • Cím: Ruttledge House, 8 Longford Place, Monkstown, Co Dublin, Ireland • Tel.: +354 1 40241 • Fax.: +354 1 40241

A meghatározásokat nem választottuk külön, hanem a számozás sorrendjében folyamatosan adjuk. Ha egy számtól mindkét irányba indul megfejtés, akkor előbb a vízszintes, majd egy gondolatjellel elválasztva a függőleges meghatározás szerepel.

A rejtvényben a rövid és hosszú magánhangzók között nem teszünk különbséget.

Meghatározások:

1. Török méltóságnévből vált személynévvé, majd helynévvé. – **Együgyü madár, az ember furfangját nem tudja kijátszani, fogni és lőni egyaránt könnyű.** 2. Illyés Gyula példája. 3. Varróeszköz. 4. Nálunk állandó madár, bár nagy területet bejár, de ezt rendes körülmények között nem hagyja el. – Ilyen szomszédság is létezik. 5. Csuklópánt. 6. Építőanyag. 7. Az északi szélesség 65. fokától délre egész Európában és Közép-Ázsiában honos madár. – Kettős betű. 8. Az egyik pályaúdvár neve. 9. Kerget. 10. Kergető. 11. Másik kettős betű. 12. Évszak. 13. Étélizésítő. 14. Svédországi és kubai autójelzések. 15. Koreai pénzegység. 16. Nak párja. 17. Kosár. – Hím. 18. Csík. 19. Kergeti. –

Három magánhangzó az ABC-ből. 20. Agg. 21. Déli gyümölcs. 22. A Balaton jege teszi télen. 23. Létezik ilyen tanya is. 24. Kényszerít. 25. Létezik ilyen tábla is. 26. Régen hasmenésgátló volt. 27. Mezőgazdasági eszköz. 28. Személyesnévmás. 29. Keverve kis. – Létezik ilyen kereszt is. 30. Van ilyen műszerész is. 31. Borsod-Abaúj-Zemplén megye röviden. – Fűszer. 32. Vadon tenyésző gyógynövény. 33. Határrag. 34. Terményt beszállító. – Itt született Juhász Ferenc költő is. 35. Soma hiányosan. 36. Ivóedény. – Kimondott betű. 37. Áraszt. 38. Fészkét bucca tövébe, sövénybe, fatuskó aljába a földre rakja s ha megépítette, hűségeen ragaszkodik házatájához. 39. Eredetileg költöző madár, de enyhe teleken nagyrésze nálunk marad. 40. Alig nyugszik éjszakánként hat órát, a többi időt egész nap szakadatlanul repülve, a levegőben tölti. 41. Ilyen csend is létezik. 42. Azonos a vízsz. 1-el. 43. Európában mindenütt előforduló madár és Közép-Ázsiában is állandó lakos. 44. Argon vegyjele. 45. Van ideje. 46. Gyilkol. 47. Ilyen szak is van. – Vénája. 48. ... Áron színművész. 49. Harmadik kettős betű. 50. Bárium vegyjele. – ... Margit színmű-

vésznő. 51. Börtön ablakot fedi. 52. Duplán szén vegyjele. 53. Díszítsd. 54. ... színművész. 55. Rokon. 56. Kerítésanyag. 57. Nagyobb díszkert. 58. Mennyboltja. 59. Vissza: férfinév. 60. Katonai rang röviden. 61. Sors közepe. 62. Tolna megyei helység. – Jugoszláviai helység. 63. Gyulladás. 64. Szeszes ital. 65. Névelők. 66. Azonos a 14 vízszintessel. 67. Ül ellentéte. 68. Hím állat. 69. Azonos a 13 függőlegessel. 70. Férfinév.

Beküldendő sorok: Vízszintes 4., 7., 38., függőleges 1., 39., 40., 43.

Beküldési határidő: 1997. június 15.

Megfejtés

Folyóiratunk IV. évfolyamának 1. számában megjelent keresztrejtvény helyes megfejtései:

A bagoly is bír maga barlangjában. Ért hozzá mint bagoly az ABC-hez.

A nyomok a friss hóban a következők voltak: sün, üregi nyúl, mókus, erdei egér, farkas, vidra, barnamedve, muflon, gímszarvas, vadmacska.

Nertesek

A helyes megfejtők közül Kemenes Ervin budapesti és Szabóné Réthy Kata iszkázi lakosok Ország Mihály *Mindezt lehet, de krokodilt - azt nem c.* művét nyerték, melyet postán küldünk el. Gratulálunk!

Hirdetések

Kezdő madarászok figyelem! Ha van már készitávcsőved, de az néha túl „rövid”, kicsi a madár és vele az élmény is, itt a megoldás! Eladó egy 20x60-as, prizmás, állványra szerelhető teleszkóp, kedvező áron! Ha érdekel az „ágyú” hívd Posztós Csabát a 295-2825-ös számon.

12x50-es, kétszövegű távcső eladó. Érdeklődni: Budapest, Formás utca 18., tel.; 409-4487.

Keresem a *Madártani Tájékoztató* alábbi számait: 1978 szept-okt., 1980 júl-szept., 1992 jún-júl., 1994 jan-jún., júl-dec., 1995 jan-jún. Albert László, tel.: 175-8327 8⁰⁰-16⁰⁰

Madárkalendárium

Schmidt Egon

Május

Az úgynevezett sereghajtók április végén vagy május elején érkeznek és a mindenkori időjárástól függ, mikor látjuk, illetve halljuk meg őket. A pazar tollakkal ékes sárgarigó például nem is jöhetne korábban, hiszen javarészt azokkal a hernyókkal él, amelyeket a lombkoronában keresgél. Jó étvágygal nyeli el azokat a nagy, szőrös hernyókat is, amelyeket a cinegék és a poszáták elkerülnek. Hernyókat viszont odafent csak a teljes kilombosodás után talál, ezért a sárgarigó még ha akarna sem jöhetne mondjuk márciusban, hiszen biztosan felkopna az áll. Ha sok a cserebogár, a hernyók mellett őket is becsülettel tizedeli és mindezzel számunkra nagyon fontos, vegyszermentes és persze teljesen ingyenes munkát végez.

Akadnak sereghajtók az árokparti bokrosok, mesgyék közelében, az alföldi pusztákon, a Tisza szép ligeterdeiben, sőt a nagyvárosok magas, öreg épületei körül is, de ezek felfedezését Neked engedem át, hiszen biztosan találkozol velük. A nagy nádasok környékén már a fészkek felé repülő, fiókáikat etető nagy kócsagokat figyelheted meg, de láthatsz vörös gémet, bőjti- és barátrécét, nádi sármányt és még sok-sok más vízimadarat is. Ne felejtse otthon a gumicsizmát, persze a távcsövet és a jegyzetfüzetet sem!

Június

Nincs olyan hazánkban fészkelő madárfaj, amellyel ebben a hónapban ne találkozhatnál. Persze míg a nedves rétek felett a fiókáit féltő csapongó bíbicek látványa megszokott és mindennapos, a ritkább fajok nem adják magukat ilyen könnyen és néha csak három vagy négy kirándulás után írhatod be végre az áhított adatot a naplódba. Június a fészkelés talán legfőbb hónapja. Igaz, a mezei vagy az erdei pacirták már rég szárnyraeresztették az első fészkeiket, a fekete rigó tojó pedig már talán azt is elfelejtette, hogy márciusban fészket kezdett építeni, de vannak madarak, amelyek csak ilyenkor látnak hozzá a költéshez, a családalapításhoz. A sebes röptű kabasólyom

például június első felében rakja le többnyire három foltos tojását. Nem véletlenül. Amikor ugyanis a fiókák egyhónapi kotlás után kikelnek, a szülők már nagyon sok nemrég ki-repült, tapasztalatlan fiatal madár közül válogathatnak, a kis

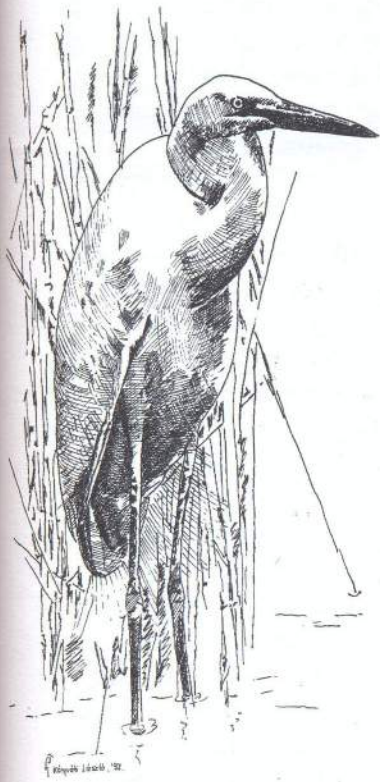
Énekes rigó

sólymoknak tehát egy percig sem kell éhezniük. A kaba elkapja a gyors röptű fecskét is, de ha teheti, mindig a még ügyetlen fiatalok közül választ, nem töri magát a sokat próbált öreg madarak után. Rokonaihoz hasonlóan, nem épít fészket, fiókáit elhagyott szarka vagy varjűfészkekben nevelgeti.

Érdeemes estefelé kiülni a kiserdő közelébe, ahol biztosan sikerül megfigyelned egy-egy vadászni induló erdei fülesbaglyot. A kis kuvik néha a reggeli órákban is látható, amint az alföldi hodályok tetején gubbasztva élvezi a napsütést. Ha megpróbálsz közeledni hozzá, magad is látni fogod, mennyire téves az a nézet, miszerint a baglyok nem látnak a napvilágnál. A kuvik is messziről észreveszi a közeledő embert és már jó előre lebukik a hodály másik oldalán, látását bármelyikünk örömmel kikölcsönözhetné.

A tavak mentén sétálva, a nádas közelében fiatal kacsákat vezető tojókat figyelhatsz meg. A récéknél a gácsérok nem törődnek a fiatalokkal, azok nevelése az anyjuk feladata. Ha hirtelen bukkansz fel a kis család közelében, a tojó gyakran törött szárnyúnak tettei magát, vergődik a víz felszínén mindaddig, amíg a rémülten evező kiskacsák valamennyien a nádas biztonságos sűrűjébe nem értek. Akkor aztán felrepül, látszólag elszáll onnét, de ha a veszély elmúlt, azaz Te már odébbálltál, újból felkeresi a kicsinyeket.

A parti fűzfa lelógó ágán zacskó alakú puha fészkek csüng, a függőcinege otthona. Ha egy-egy nagyobb fűzfáról sűrűn halod az apró madárka finom „szii” hívogatóját, érdemes ott körülnézni, a fészkek után. Csak megnézni, esetleg távolabbról teleobjektív segítségével fényképezni, aztán máris menj tovább. A madárfészkek mindig tabu, a fészket, a tojásokat vagy a fiókákat nem szabad megérinteni! ☒

Nagykócsag

Kárpáti László

Madárfiókák

Dr. Ország Mihály

Tavasszal és nyáron – a második költés időszakában – a nyitott szemmel járó emberek gyakran találnak fészekből kiesett madárfiókákat. Ilyenkor a lelkünk mélyén „megmozdul” valami, a kis madarat meg kellene menteni. Az igyekezet legtöbbször megvan, csak az ismeretek hiányosak. Az elmúlt évtizedekben sok madárfióka került hozzám, sajnos sok esetben már későn. Legtöbbször telefonon jelentkeznek a „páciensek”. Amikor elmondom a teendőket, megijednek, általában arra hivatkoznak, hogy napközben nincsenek otthon. A fiókákat ugyanis óránként etetni kell. A madárszülők is ezt teszik hajnaltól az esti sötétség beálltaig. Tehát vagy otthon maradok, vagy a fiókát viszem magammal a „nevelőtápukkal” együtt. Régebben hölgyismerőseimtől elkunyeráltam a már megunt, elhordott szögletes retiküljeiket. Fúrtam rájuk szellőzőlyukakat és ezekben vittem az akkori munkahelyemre, a vágóhidra a nevelésre szorult fiókákat. Igaz, polgártársaim furcsán méregettek, amikor reggel hat lyukas retiküllel szálltam fel a villamosra, és még csipogtak is...

No, de nézzük mit tehetünk a talált fiókával. Tapasztalataim azt mutatják, hogy az a fióka, amelyik kb. már öt órát koptalt, nem szokott életben maradni, még akkor sem, ha nyitott szájával kéri az eleséget és megfelelő élelmet kap. Gyakori eset, hogy a magas fán lévő fészekből kiesett fióka az ütődéstől nemcsak lábtörést szenved, hanem belső sérüléseket is, és ettől pusztul el. A kutyasétáltatók gyakran hoznak olyan fiókát, amelyet szerintük a kutya a szájába vett. Ezek legtöbbször feketerigó-fiókák, és mivel a kutya megroppantotta őket, elpusztulnak. A feketerigókkal minden évben sok probléma van, mivel a tollasodó fiókák mielőtt repülni tudnának, elhagyják fészkeiket. Amíg a feketerigó erdei madár volt, ez nem volt probléma. A fiókák az aljnövényzetben elbújnak és eleségkérő hangjukra a szülőmadár tovább etette őket. A városi környezetben sokkal kedvezőtlenebb a helyzet. Gyerekek, kutyák, macskák találják meg a szétszéledt fiókákat. Sokan vissza akarják tenni a fiókát a fészekbe, mert azt hiszik, hogy véletlenül esett ki. Ez persze nem sikerül, mert az megint kiugrik belőle. Több esetben bevált megoldás volt az, hogy fészek közelében a fiókát egy macskabiztos helyen kalitkába tették, és így szülei a kalitka rácsain keresztül ették őket. Ha egy talált fiókaról nem tudjuk, hogy milyen fajú, a legtöbb esetben nem okoz problémát, mert a magevő madarak is rovarokkal etetik fiókáikat. Ez alól kivétel a zöldike, mert az a begyében puhított apró magokkal neveli kicsinyeit.

A többi esetben a legjobb fiókatáp a friss hangyatojás, helyesebben hangyabáb. Mélyhűtőben egy évig is tárolhatjuk. A félnapi adagot műanyag szűrőbe téve meleg vízben felmelegítjük, és ezzel etetjük óránként a fiókákat. Ha minden rendben van, akkor etetés után mindjárt ürít is a fióka olyat, mintha az egy kis zacskóban lenne. A szülőmadár azt a csőrében rögvess el is viszi. A néhány napos csupasz fiókát hangyatojás nélkül nagyon nehéz életben tartani. Ez esetben a 39–40 °C-fokos hőmérsékletet is biztosítani kell, mert az

anyamadar ezekre még ráül, így melegíti őket. Hangyatojás helyett elméletileg az apró, lágytestű rovarok is megfelelnek, de azok folyamatos beszerzését nehéz lenne biztosítani.

Az egyhetesenél idősebb, tokosodó fiókáknak a hangyabábon kívül adhatunk keményre főtt tojásdarabokat. A fehér részből vágunk kisebb csíkokat, azt vízbe mártva tesszük a torkába. Sokszor a fióka torka annyira kiszárad, hogy nem tud nyelni. Az első etetés előtt szemcseppentővel vagy fecskendővel óvatosan meg kell itatni. Később a vízbe mártott eleség is elegendő nedvességet tartalmaz. A nagyobb fiókákat etethetjük olyan kis nudlikkal, amelyeket húsos keverékből gyúrunk (marhahús, marhaszív, máj). Könnyen emészthető, nyers csirkehúst, bálnyszívdarabkákat is adhatunk közben, de nyers sertéshúst nem szabad! A kalcium, a fosfor, az A és a D3 vitamin ellátását folyamatosan biztosítani kell a fejlődésben lévő fiókáknak (Vigyázat az A és D vitamin túladagolható, ezért csak heti egy-egy cseppet adjunk).

A már tollasodó, idősebb fiókák eleinte félnek és nem kéri az enivalót. Óvatosan szét kell feszíteni a csőrüket és csipesszel a szájukba rakni az eleséget. Ha a nyelvük alá kerül, akkor kirázzák, kiköpik azt. A már repülő fiókákat kb. két hétig még szülei etetik. Elengedni csak akkor szabad őket, ha meggyőződünk arról, hogy már maguktól is eleget tudnak enni.

Végül elmesélek egy érdekes kalandot, amely vagy 25 éve történt. Vác felé, a Duna-parton figyeltem a madarakat egy kollégámmal. Észrevettem, hogy csőrében egy hallal felröppent egy jégmadár. A madarat követve láttam, hogy bevitte a távolabb lévő partoldal lyukába. Hosszabb megfigyelés és terpszemle után megállapítottam, hogy egymástól kb. egy méterre két lyuk van, és mindig ugyanabba viszi a halakat. Láttam azt is, hogy ettől pár méterre homokszállítás céljából lerombolták a partoldalt, és pár nap múlva elérik a jégmadár fészket is. Némi habozás után úgy döntöttem, hogy ezt megelőzve kiásom a fiókákat, felnevelem őket, és akkor lesz majd jégmadárfióka-hangom is. Kollégám autójában volt egy ásó, én pedig tovább figyelve a jégmadarat, még egyszer megállapítottam egész biztosan, hogy melyik lyukba hordja a halakat. A felszínről kb. 50–60 centiméterre volt a lyuk bejárata. Erre rászámítottam kb. nyolcvan centimétert, és ott leástam. Amikor óvatos ásás közben kb. ötven centiméter mélyre jutottam, innen már kezeimmel szedtem ki a földet. Hirtelen fiókák kezdtek repdesni. Reflexszerűen egyet-egyet elkaptam a két markommal, egyet pedig karommal a hónaljamban. Kiabálásomra odajött a kollégám és kiszedte hónom alól a madarat, aztán óvatosan kinyitotta az egyik, majd a másik markomat is. Nem hittem a szememnek, három tollas verébfiókát szorongattunk. Amikor magamhoz tértem, előbbre ástam a lyukban, és ott egy halom bűzlő haltetem volt. Azután leástam a másik lyukba is, ami ettől egy méterre volt. Ebben oszladozó jégmadárfiókák maradványait találtam. Összeállt a kép. A jégmadárfiókák valami miatt elpusztultak. A jégmadarak ezután a mellette lévő lyukba, a verébfiókáknak hordták a halakat, persze ők azt nem fogyasztották el. ☒

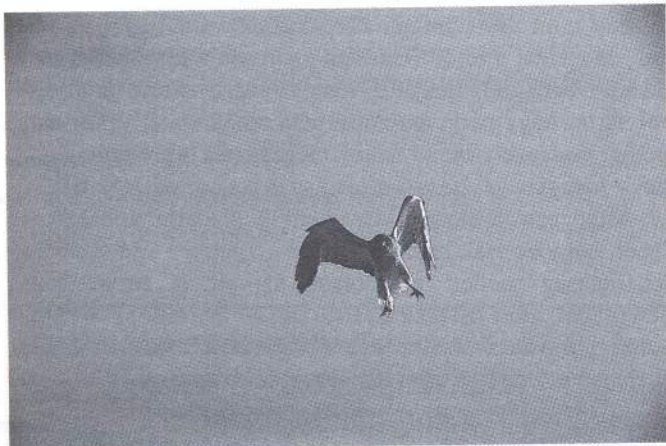
Villanások

Zsoldos Árpád

Ennek az írásnak adhattam volna azt a címet is, hogy: Adatok néhány madárfaj etológiájához, de hogy végül miért nem ez lett a címe, annak több oka is van: Először is, akkor nem ebbe a rovatba kellett volna írnom, hanem valami „komolyabba”. Másodszor: végig kellett volna lapozgatnom több évre visszamenőleg a feljegyzéseimet, hogy mindenféle száraz és unalmas adatot írhassek le, mint például a pontos dátum, megfigyelés helye, körülményei „satöbbi”, és végül, – de nem utolsó sorban – nem vonhattam volna párhuzamot egyes emberek, tulajdonságok és a rövid kis történetek állatszereplőinek viselkedése mögött felfedezhető tulajdonságok között. Így aztán – köszönhető a szerencsés címválasztásnak – könnyű dolgom van. Nem kell mást tennem, csak elindítani a képzeletbeli vetítógépet és az emlékeim filmszalagjáról felvillanó képek közül, néhányat idevetíteni erre a fehér papírra...

Bátorság

Gyilkos volt a hőség azon a júliusi reggelen (pedig még csak kilenc óra felé járt az idő), amikor végre lihegve, és verejtékben úszva felértem a gerincre. Nem sok terhet hoztam magammal, de a nyakamba akasztott messzelátó és a vállamon lógó fotópuska is túl soknak tűnt amíg átverekedtem magam a meredek hegyoldalt behálózó szederindák között. Itt a gerincen már könnyebb a járás, mert a hatalmas tölgyek ritkásan állnak, a szeder itt még nem lepte el a talajt gáncsoló indáival

Támadó kígyászölyv

és a selymes fű között, – végig a gerincen – egy szarvascsapás kanyarog. Ezen haladok óvatosan és lassan, hogy időt adjak az ingem alatt eszeveszetten kalimpáló „motornak” arra, hogy megtalálja végre szokásos ritmusát. A 20–25 méter magas tölgyek koronájában mindenütt fagyöngybokrok sötétlenek. Ezeket vizsgálom – egyenként megtávcsövezve mindegyiket –, mert itt kell lennie valahol a kígyászölyv fészkének. Évek óta ismerem már ezt a kígyászölyv párt, a fészket is minden évben megtaláltam eddig anélkül, hogy fel kellett volna másznom erre a hegygerincre. De az idén nem foglalták el az ismert fészket, amit a szemközti hegyoldalban kialakított kunyhóból, eddig olyan kényelmesen szemmel tarthattam. Pedig a madarak a szokásos időben – március közepén – megjelentek a területen és többször láttam a hím látványos bemutatóit is, amint a párját próbálta elkápráztatni a csőréből félig kilógó kígyóval bemutatott légi parádéjával. De a fészket nem tudtam megpillantani. Így aztán leereszkedtem kényelmes les helyemből és most itt izzadok a szarvascsapáson...

Most megállok, mert mintha valamit hallottam volna... Feszülten figyelek..., és most megint hallom... – glükk... – egy mély, torokhangú kiáltás az egyik fa tetejéről. Gyorsan odafordulok, és most megint – glükk – . Kilépek a fa alól, ahol eddig árnyékban álltam, és ebben a pillanatban rugaszkodik a fáról a kígyász, de olyan lendülettel, hogy egy száraz ág hatalmas recsenéssel törik le és zuhan a földre. Ösztönös mozdulattal kapom le vállamról a fotópuskát, de mire a keresőben végre megtalálom a távolodó madarat, beállítom az élességet, már messze van. Csalódottan eresztem le a fényképezőgépet és éppen szidni kezdem magam a lassúságom miatt, amikor váratlan dolog történik. A madár száz-százötven méter magasságba érve hirtelen megfordul, sárga szemét ráammeresztí, szárnyait hátranyilazza, és karmait kimeresztve szédítő sebességgel zuhanni kezd felém! Kapkodva emelem szememhez újra a fotógépet, – csodálatos módon most egyből megtalálom a keresőben a madarat, – gyorsan előrehúrom az élességet, majd amikor a széleseben közeledő madár képe tűléssé válik, megnyomom a kioldógombot. Villámgyorsan továbbítom a filmet, – most lenne jó egy motoros gép!, – de második felvételre nincs mód, mert a madár szétnyitja hatalmas szárnyait, és a zuhanás lendületét kihasználva újra a magasba lendül. – „Azannyát!” – álmélkodom elhülten – hát ez meg mi volt? Ez szabályosan megtámadott! – De nincs időm a csodálkozásra mert a kígyász a magasba érve visszafordul és szárnyait összekapva ismét támadásba lendül. Most már felkészültebben ér a támadás, így két felvételt sikerült készítenem: egyet zuhanás közben, egyet meg akkor, amikor elfordul, de ekkor már olyan közel volt, hogy éreztem a szelét! És a madár legyőzve ősi félelmét az embertől, újra meg újra támad, és csak akkor hagyja abba, amikor „visszavonulok” és behúzódik az árnyékba. A lombok résein át figyelem a mindenre elszánt madarat, amely most nem lát engem, de kitartóan köröz a hely fölött, ahol eltűnni látott. Kísérletképpen megint kilépek a tisztásra és ahogy vártam a kígyászölyv azonnal támadásba lendül! Nem akarom tovább feszíteni a húrt, ezért most már valóban visszavonulok, s hogy a madár önbizalma erősödjék –nyakamat a vállam közé húzva ijedten pislogok hátrafelé!...

Zsoldos Árpád

Struccpolitika

Hosszúak az árnyékok, mert alacsonyan jár már a Nap, alkonyodik. Lehúzott ablakkal robogok a keskeny országúton a kátyúkat kerülgetve és azzal szórakozom, hogy megpróbálom kitalálni az ablakon át beáramló májusi szél által hurcolt illatok eredetét; ez most például orgona, ez talán jezsámen, (amit mindenki jázminnak nevez pedig az tél végén nyílik), ez biztosan ezüstfa, emez meg – pfúj, igazán kipucolhatnák már azt a disznóolat!... Gyorsan feltekerem az ablakot, de már késő: a disznótrágya szaga bevette magát a kocsiba. Így aztán megint letekerem, mert egy frissen kaszált lucernatábla felé közeledek és ennek az illata talán majd feledteti az előbbit. Nemrég vághatták a lucernát, mert a szépen kanyargó rendek még harsogó zöldek. És hoppá! Mintha valamilyen madarak futkosnának a frissen borotvált tarlón! Lassítok, aztán meg is állok, mert látom már, hogy bíbicek szedegetnek. Vannak vagy negyvenen, és ha jól láttam az előbb, fiókák is vannak velük! Már veszem is elő a jelölőgyűrűket, mert most már jól látom, hogy legalább húsz fiatal madár bogarászik a tarlón az öregek felügyelete mellett. Csak akkor nyitom ki az ajtót, amikor már mindent előkészítettem és gyűrűkkel, fogóval, jegyzetfüzettel felszerelve kiszállok a kocsiból. Az öreg madarak azonnal fel-

Bibic fióka

röppennek és jajongva, csapongva keringeni kezdenek körülöttem. A vészhangra a fiókák egy szempillantás alatt a levágott rendekhez futnak és fejüket a fonnyadó lucerna közé dugva meglapulnak. Az elgondolás nem rossz, de mégsem tökéletes, ugyanis az anyányi fiókák vakítóan fehér feneké kilométerre virít elő a zöld lucerna közül! Én pedig füttyörészve ballagok végig az illatos lucernatarlón átizzadt ingemen keresztül kellemesen hűsíti hátamat a langymeleg májusi szél, és meggyűrűzőm valamennyit!

Lovagiasság

Nehezen adta meg magát a tél. Már úgy látszott győzött a tavasz, mert a böjti szelek felfalták az utolsó hófoltokat is, az árokparton előcsalták a martilapu sárgás virágait és hazarepítették a vándormadarakat. De a tél újra támadásba lendült és olyan hófelhőket sorakoztatott fel az áprilisi égbolton, amelyeket még januárban is ritkán látni! Elkéseredetten néztem ki az ablakon és arra gondoltam, hogy az öt centis hóban talán nem is lehet „kandlizni”. Aztán a tél mégis feladta a harcot. Végérvényesen győzött a tavasz, a kert végében megszólalt a barátka és én újra elővettem a kandlikat, amelyekben még a januári tétlenség alatt kicseréltem a hálót, bealajoztam a rugókat...

A kandli – ez a régi fogóeszköz – nem más, mint egy kisméretű önműködő csapóháló, amelynek rugóval működő két szárát eleven lisztkukacsal csalizott fapecek rögzítik és tulajdonképpen nem is önműködő, mert a madár hozza működésbe azzal, hogy meghúzza a lisztkucacot. Ezzel az eszközzel nem lehet sok madarat fogni, de én mégis szívesen használok, mert sokkal izgalmasabb vele a madarászás mint a hatékonyabb, de kevesebb gondolkodást igénylő függőnyhálóval. A kandlizásban az a szép, hogy az ember előre tudja, hogy melyik madarat akarja megfogni, és ha sikerül az felér egy győzelemmel! Ráadásul olyan madarakat lehet meggyűrűzni a segítségével, amelyek nyílt területeken élnek, így függőnyhálóval alig foghatók. Az úgynevezett „vártamadarak”, a csukok, hantmadarak, gébicsek a kandlizó madarász legkívánatosabb „zsákmányai”. A tavasz tehát végre megérkezett és vele együtt megjötték az első hantmadarak is. Tudtam, hogy már itt kell lenniük, hiszen április tizedike van, de mégis most, amint megpillantottam az elsőt, nagyot dobbant

a szívem! Egy hím madár rebbent fel előttem a földről és egy alacsony karóra szállt. Fekete-fehér farktollait ütemesen nyitogatva-csukogatva előbb felém figyelt, majd hangosan énekelve a levegőbe emelkedett, farkát széttárva egy kört repült és arrébb szállt le egy másik karóra. Ekkor pillantottam meg az egyszerűbb színezetű tojót, amely egy nagyobb földkupacon üldögélt. Gyorsan elővettem táskámból az egyik kandlit és két drótcövekkel rögzítve elhelyeztem az előbbi karó mellé úgy, hogy a visszatérő madár azonnal észrevegye a fapecken étvágygerjesztően kalimpáló sárga lárvákat. Az egész művelet nem tartott tovább fél percnél és én biztos voltam benne, hogy a hantmadár hamarosan visszatér a karóra. Elsétáltam onnét még vagy száz lépést és egy nagyobb kőre leülve elővettem a távcsövet. Először a kandlit igyekeztem felfedezni, ami hamarosan sikerült is és elégedetten nyugtázhattam, hogy a lisztkucacok előírászerűen mozognak... Majd a karót kerestem távcsöveimmel és amint megpillantottam kellemes izgalom fogott el. A karó hegyén ott ült a hím hantmadár és a ficánkoló lisztkucacokat nézte félrefordított fejjel! Visszafogott lélegzettel figyeltem a jelenetet, mert jól tudtam, hogy a következő pillanatban egy tompa puffanás jelzi majd, hogy a madár nem tudott ellenállni a csábítóan könnyű zsákmánynak. De nem ez történt! A madár leröppent a lárvák mellé, jól megnézte őket és visszarepült a karóra. – Mit csinál ez?! – dühöngtem a kövön ülve és úgy szorítottam a távcsövet izgalomban, hogy megfájdult a kezem. – Ne szórakozz már! – mérgelődtem tovább, mert a hantmadár megint leszállt a lisztkucacokhoz, de most sem nyúlt hozzájuk, hanem farkát széttárva begyét kidüllesztve dürmögni kezdett mint egy miniatűr tűzokkacas! És ebben a pillanatban megjelent a tojó. Odaszállt szorosan a hím mellé, megadóan meghajította magát és remegő szárnyakkal, tátott csőrrel várta, hogy párja átnyújtsa neki a nászajándékot... amaz pedig határozott mozdulattal megragadta az egyik lárvát, hogy lovagias gesztussal átnyújtsa szíve választottjának...

Miközben óvatosan kiszedtem a madarat a hálóból – lehet, hogy ez csak képzelődés, de – mintha a tojó szemében az ijedség mellett egy olyan szikrát is láttam volna felvillanni, amit szavakkal leírni ugyan lehetetlen, de nem is szükséges, mert bizony ezt a szikrát a házasság boldog igájában élő férfitársaim nagyon is jól ismerik! ☒

Péchy Tamás felvétele

Hantmadár

Örömmel várjuk szentendrei vadászboltunkban!

Közvetlenül a nagy múltú német
„AKAH”
cégtől importálunk!

Nagy választékban állunk rendelkezésükre:

- ♦ Téli-nyári ruházattal
- ♦ Minőségi gumicsizmákkal
- ♦ Maglite és egyéb elemlámpákkal
- ♦ Hubertus, Kowa, Steiner, Optolyth, Zeiss távcsövekkel, spektívekkel
- ♦ Speciális ajánlatunk madármegfigyelésekhez 7x50-es és 10x50-es Hubertus kereső távcső tokkal 9.400 Ft-ért, AKAH spektív vízmentes 45 fokos 20-60x60-as tokkal 24.900 Ft-ért! Garantált minőség – elérhető áron!

Kérésére elküldjük a postai költség térítése ellenében
ingyenes színes katalógusunkat!

Címünk: Vadvil Kft. 2000 Szentendre Kőzúzó u. 7.

Telefon: (26)317-385, fax: (26)311-205

Nyitvatartási idő: Kedd-péntek: 9-17 óráig

Szombat: 9-13 óráig

A Vadász Könyvklubnál megkaphatók a TerraPrint Kiadó új kiadványai

Kóhalmy Tamás: **Vadászálmok Mongóliában** („Ha most választani kellene, hogy holnap reggel hova indulok szívesebben, biztosan Ázsiát választanám. Akár tizedszerre is Mongóliát.”) és

Torday Emil: **Vadászhitvilág Afrikában** („Soha nem volt elhatározott célom Afrika-kutatóvá lenni. Afrika-kutatóvá engem Afrika népei tettek, akik megszerettek, bizalmukba fogadtak, s nemcsak örömeiket, bánatukat osztották meg velem, hanem beavattak múltjuk rejtelmeibe is...”)

VIDRÁS KIADVÁNYOK

Alapítvány A Vidrákért kiadásában:

Ismerjük meg a vidrát (ismertető gyerekeknek)

Az európai vidráról

Gondolatok és ajánlások a vidra (Lutra lutra)
jövőbeni védelméhez

Közösen a vidra védelméért

A vidra megjelenítése a múlt századi és századunk
magyar szakirodalmában

Föld Napja Alapítvány kiadásában:

Gera Pál: Vidrás történetek

A kiadványok megtalálhatók az Ökoszolgálatban (1054 Bp.,
Vadász u. 29.) vagy kérhetők az Alapítvány A Vidrákért
címén: 1156 Bp, Nyírpalota u. 60.

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (1121 Budapest Költő u. 21.) kiadványai 1997 április

ára (Ft)

Az MME Könyvtára

sorozatban megjelent könyvek:

	Haraszthy László: Gyakorlati ragadozómadár-
védelem (2. kiadás)	500
	Újhelyi Péter: A magyarországi vadonélő
emlősállatok határozója (2. kiadás)	500 (450)*
	Schmidt Egon:
Madárvédelem a ház körül	390 (350)*
	Lars Svensson: Útmutató az európai énekes-
madarak határozásához	1900
	Orbán Zoltán: Az egérmadarak földjén	600 (550)*
	Bihari László: Denevérhatározó és
denevérvédelem	500 (450)*
	Ország Mihály: Mindent lehet, de krokodilt – azt
nem (2. kiadás)	500 (450)*

Egyéb egyesületi kiadványok:

Madárgyűrés a tudományban és a ter-
mészetvédelemben (EURING-füzet)	90
Tűzok: (a Madártani Tájékoztató utódja)	
1997. évi előfizetése	1200
1996/2,3,4	300
Gólyavédelem a villamoshálózatokon (német és an-
gol nyelvű)	300
Az MME Tudományos ülése	
1982. Sopron	50
1986. Szeged	100
1991. Szombathely	500
Az MME évkönyve	
Pusztá I. (1983)	50
Pusztá II. (1984)	50
Az MME tudományos lapja: Ornis Hungarica	
1991/1/1, 1992/2/1, 1992/2/2, 1993/3/1	100
1993/3/2, 1994/4/1-2	300
Természetvédelmi folyóirat: Madártávlat	
1994/1, 1995/3,4,6, 1996/4,5,6	60
1997/1,2	100
Partimadár 1996 (5. évf. 5. szám)	700 (550)*
Jelvény: (Az MME emblémáját ábrázoló)	150
Nyakkendő: (szürke és barna színben)	600
Védett madarak poszter (69x100 cm)	350 (250)*
Könyvjelző (6 féle madarat ábrázol)	20 (15)*

Egyéb, nem egyesületi kiadvány:

Rodics Katalin: Gyilkos üzlet (A KTM Természetvédel-
mi Hivatal Tanulmánykötetei 5.)	500
Béni K.-Viszló L.: Egy cseppnyi Magyarország
(Vértes hg.)	1500
Magyarország madarai (CD-ROM)	5450 (4900)*
Magyarország természeti értékei: Biharugra	40

* A zárójelben a kiadvány ára tagjaink számára.

A kiadványok megvásárolhatók a fenti címen, vagy
megrendelhetők postai utánvételes szállítással.
További információ az MME Titkárságán (Harangi
István) kérhető a 175-8327-es telefonon.

